

Marcos papel tepyaca Jesucristo po'ó

*Juan el Bautista tjevele Jesucristo po'ó.
(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9, 15-17; Juan 1.19-28)*

¹ Po quina papel ca mpac Jesucristo po'ó, jupj ne Dios Jatjam. Papel niná ca mveles tsjan niná pajal 'üsüs tepyala jupj la tiji mpes.

² Püna Isaías la p'a jis lal tjevele Dios tjevelá. Profétatsja jupj püná. Jupj papel tepyaca Dios tjevelá Jatjam lal. Ninana tepyacá:

“Napj yom pjaní jas majam ca.

Jupj ca mim napj mpes.

Jupj mveles ca napj mpes.

Jupj mwalá way ca mim jipj lal.

P'a jawas jipj ca mim.

Yom niná ca mveles gente jilal.

Mpes yupj ca jisas nsem jipj jay yupj nt'a.

³ Yom niná wa cjuwá nt'a ca mim jupj. Pajal ca quelel mveles gente jilal napj mpes. Mpes yumüçj ca mveles:

‘Qjuis Jepa Püné ca ncuwim.

Nujola t'as ca nin la müjí quinam jupj jos jin.

Malala nujola nun jümüçj la lu'ulú jinwá.

Po ma malala nujola t'as quinam.

‘Üsüs nujola t'as, qjuis Jepa Püné jos jinwá’,
nin ca mveles jupj.”

Dios tjevele jupj ca nin mveles; Isaías tepyaca Dios tjevelá. ⁴ Mpes p'a jawas yom ne'aj tjac' wa cjuwá nt'a. Juan el Bautista lotsja jupj. Gente

jis walap'a'a tjevele más 'ücj 'aplijila nsem yupj, malala nyuca la tjajay mpes. Más 'ücj ca Dios jos jin la mijicj quinam. Juan tjevele jupj ca 'üsüma jis mpa'tas, mpes bautizar jis mpalas ca. Tjevele ca sin müjünsüs niswá. Mpes pjü ca jus nlayecj yupj quelel 'üsüs la mijicj quinam, Dios jos jinwá. Nin mpes Dios ca perdonar lis mijis malala nyuca la tjajay. Nin tjevele Juan yupj jis lal.

⁵ Pülcj way tjiquil jupj nt'a. Judea mpe tjiquil wa, ne'aj judiopan pjaní pjaní patja nt'a. Jerusalén mpe tjiquil wa, ne'aj pülcj patja judiopan. Yupj tjiquil, tjowelepj jupj lal malala nyuca la tjajay. Niná tjowelepj na, Juan bautizar lis tjiji 'üsü mo'ó. Jordán ló 'üsü ne'aj.

⁶ Juan jas quip camello ts'ülin waytsja jupj. Col tsyú'patsja pjoloc' mpes. Ts'elel lyájatsja jupj. Ts'as joc' 'alape píjisa watsja. Lovin nin tüpü'ü. ⁷ Gente jilal tjevele: "P'a jawas p'a wa ncuwim. Más püné jupj napj lal. Napj pajal tsjicj jupj lal. Po 'üsüs napj lal tsji' lejay jupj mpes. Napj jupj caite syoc la p'in 'ücj napj lal. ⁸ Napj bautizar la nusejay 'üsü mpes la p'in. Yom p'a wa niná más 'üsüs ca la mijis. Jupj ca nu ma'ayas Dios Cjües."

Juan el Bautista bautizar la tjiji Jesús.

(Mateo 3.13-17; Lucas 3.21-22)

⁹ P'a jawas Jesús Nazaret mpe tjac' jupj, Galilea se jütütj mpe. Juan el Bautista nt'a tjemey. Juan el Bautista bautizar la tjiji Jesús 'üsü püné mo'ó, niná 'üsü Jordán ló. ¹⁰ Jesús 'üsü mpe jas tjijyünna, jupj tjinyuca tsjun po'ó tsjicj way la tütüeme, jun cjol tepyala. Nepé palá tjac' Dios Cjües. Sipipj jinwá justa tjac' jupj Jesús nt'a. Niná tjinyuca Jesús.

11 Tsjun po'o nepé vele pjactsja wa: “Jipj napj Natjam. Quelel la 'ejay pajal napj. Pajal 'üçj najas jipj lal.”

Diablo jostsja Jesús malala nyuca la mijis. Ma la tjiji.

(Mateo 4.1-11; Lucas 4.1-13)

12 Dios Cjües jas tjejyama Jesús campa way 'in, wa cjuwá nt'a. Mpes tjemey jupj. **13** Ts'ac' cuarenta tüpü'ü ne'aj. Animal pülüçj lyawuruñtsja la p'in ne'aj. Ne'aj tjac' Satanás Jesús nt'a. Malala tjevele Jesús lal. Jostsja ca Jesús malala nyuca la mijis. Ángel witjacj tjiquil Jesús nt'a, cus tjap'acj jupj.

Jesús tjevele Dios tjevelá, pajal 'üsüs way niná.

(Mateo 4.12-17; Lucas 4.14-15)

14 Jepa cawilta mo'o tje'yonsa Juan el Bautista. Nin tepyala na, Galilea mo'o tjemey Jesús. Ne'aj pülüçj jis walap'a'a tjevele Dios pajal 'üsüs la tjiji gente mpes. **15** Jesús tjevele: “Quina ca nin mpalas, Dios ca müjü'tüs nosis nt'a. Leñ way ca nin nsem. 'Aplicila t'as malala nyuca la tjüjí. 'Üsüs la müjí quinam Dios jos jinwá. Mponé Dios tjevelá, jupj tjevele jupj pajal 'üsüs liji nun mpes.”

Jesús tjevele niyom yulupjana jilal: “Mas napj lal”.

(Mateo 4.18-22; Lucas 5.1-11)

16 Jesús 'üsü püné la nt'a tjemey jupj. Galilea ló 'üsü niná. Yom mät'eya yus tjinyuca. Pjaní Simón lotsja jupj. Ma'ajapj Andrés lotsja jupj. Jupj Simón tsüípetsja. Po quina ataraya püné la ts'itsja 'üsü mo'ó. Lovin cjul pje'á la coytsja yupj, lovin nin la tjajaytsja, tapatja. **17** Jesús tjevele yupj jilal: “Ncapj

ncoñcó nun. Napj ca nusin 'yüsa la mejay 'ücj la veles la p'a jilal Dios mpes. Nin mpes ca nepénowa cus ncoñcocj wa jupj." Nin tjevele Jesús.

¹⁸ Leñ way tüpüntüpj yupj jis ataraya, tjil Jesús lal.

¹⁹ Jesús tsjicj way tjemey na, la p'a wa yus tjinyuca jupj. Pjaní Jacobo lotsja jupj. P'a wa Juan lotsja jupj. Jupj Jacobo tsüípetsja. Yupj Zebedeo jatjampán waytsja. Barco wama tjátjatsja yupj jis papay lal, jupj jomozopan jis lal wa. Ataraya püné 'ücj la tjajaytsja yupj. ²⁰ Jesús ma la tjinyuca. Jis lal tjevele ncul yupj, ca cus ncoñcocj. Mpes tjil jis papay tjá'asa mpe, jupj jomozopan mpe wa. Tjil Jesús lal.

*Jesús más püné lapanenpan jilal.
(Lucas 4.31-37)*

²¹ Capernaum nt'a tjil yupj, pülücj patja nt'a. Sábado na tjil judiopan 'a si mulú nt'a. Jesús sin 'yüsa la síjitsja yupj quinam. ²² Pajal nin yólatsja yupj Jesús tjevele mpes. Jesús Moisés popel sin 'yüsa lajaj jin tuluctsja. 'Ücj jis la jütütj jinwá tjevele jupj. ²³ Yom tjá'asa ne'aj, wosis nt'a judiopan 'a si mulú nt'a. Lapanen yupj jos mo'o tüpü'ütsja. Yom niná yumücj tjevele Jesús lal:

²⁴ —Jipj Jesús Nazaret mpe 'esepj. ¿Tsjan pjucj tjacuy cupj nt'a? ¿Ncu pjü malala qjuis la jay tjacuy jipj? Napj selé pjacj ne jipj. Dios juts'a'á way jipj. Pajal 'üsüs way jipj.

²⁵ Jesús yumücj tjevele lapanen lal:
—¡Lyájasa t'as! ¡Jutja yupj jos mpe! —tjevele.
²⁶ Yom pajal jun jyu'ya tepyala lapanen la tiji. Lapanen yumücj la tipiya. Jupj jos mpe tjemey.

27 Pjü way po yólatsja 'üsüs tepyala mpes. Mpes yuwá tjowelepj yupj: "¿'Oyn ne nin vele jup? Seyasa way qjuisin 'yusa liji Jesús. Jepa jinwá qjuisin 'yusa la qjuisiji. Jyü'ta wa lapanenpan jilal, ne nin lajay jupj vele jin." **28** Pjü jilal tjowelepj Jesús la tijjá. Mpes Galilea mo'ó leñi way pjü tjejjyacaň Jesús po'ó.

*Jesús tji'yü'sa la tiji Simón pwisam.
(Mateo 8.14-15; Lucas 4.38-39)*

29 Judiopan 'a si mulú nt'a, niná wo mpe tjemey quinam Jesús. Jacobo, Juan jilal tjemey jupj. Simón, Andrés jis wa nt'a tjl yupj. Wama tjl yupj. **30** Ne'aj Simón pwisam pü'ütsja, malala jostsja jupj. Po 'in si 'awatsja jupj. Ne'aj patja tjowelepj Jesús jal malala jostsja niná. **31** Jesús tjemey jupj nt'a. Mos ntjü'lle, jas tijiyünsa jupj. Mpes 'üçj já'asatsja jupj quinam. Si 'awa tji'yü'sa quinam. Leñi way niná ve jis tje'yaya, tjalá yupj.

*Pülcj malala jisas jis tji'yü'sa lis tiji Jesús.
(Mateo 8.16-17; Lucas 4.40-41)*

32 Püste tepyala na, la p'a wa tjiuil, jis tucuman pjü way malala jisas Jesús nt'a. Nepénowa lapanenpan yupj jisas mo'o pájtatsja yupj. **33** Pjü way ne'aj p'in patja 'a jis tjimyula wo jun vilicj nt'a. **34** Pülcj malala jisas jis tji'yü'sa lis tiji Jesús. Pje'á sin tjejjyama lapanenpan pülcj. Mpes yupj tjl. Yupj salejeptsja pjacj ne jupj, Jesús. Mpes Jesús ma jis tje'yaya jis la veles.

*Galilea mo'ó Jesús tjevele Dios tjevelá.
(Lucas 4.42-44)*

³⁵ Püstapj tsyülüümü Jesús, ma tjejyawca na p'in. Jas nisa jump. Tjemey jusapj, pjü leñ nt'a. Dios lal tjevele ne'aj. ³⁶ Yacjaya Simón, jump jomicapan jis lal la tapaltsja Jesús. ³⁷ Jump la nyüüsüü na, tjowelepj jump lal:

—Pülcj la 'e pal jipj.

³⁸ Jesús tjevele:

—La p'a nt'a 'alas, ne'aj p'in nepénowa patja nt'a. Napj ca mvelé wa yupj jis walap'aá Dios tjevelá. Napj tjacuwis lo veles Dios tjevelá.

³⁹ Pues jun ta'a tjemey Galilea mo'ó, Jesús. Wa witjacj judiopan 'a si mulú nt'a tjemey lovin. PJü jis walap'a'a tjevele Dios tjevelá. Nepénowa lapanenpan pájtatsja yupj jisas mo'ó. Mpes Jesús pje'á lis tecyoje tjal lapanenpan.

Yom pjoloc' tjamaja. Jesús tji'yü'sa la tjiijupj.

(Mateo 8.1-4; Lucas 5.12-16)

⁴⁰ Yom pjaní tjac' Jesús nt'a. Malala jostsja pajal. Jump jüp'üy tjamaja lovin, palá tinca jump jüp'üy popé. Jesús nt'a tjac' na, tüic' jin tjüünsü jump. La tjemeyona:

—Jipj polel ni 'ü'sa lejay. Jipj jyas na ca nin nsem.

⁴¹ Jesús pajal jólatsja jump mpes. Mpes pjwel la tepyacta, po la tje'yot'a yom malala jos. Tjevele:

—Najas. 'I tjü'ü'süs quinam.

⁴² Leñ way jüp'üy tji'yü'sa.

⁴³ Tji'yü'sa na p'in, Jesús jas tjejyama jump sacerdote nt'a. Tülü way tjiyyü'ta ma ca nin mveles nin tepyalá. Tjevele:

⁴⁴ —Po ma mvelen la p'a lal quinam jipj 'i tjü'ü'sa. Jutja sacerdote nt'a. Jump ca jis nucus. Ca la mpalas nucus ncu malala lo nuc jipj p'yüy po'ó. Ca

mveles 'üsüs quinam. Niná la tjejay na, Dios mpes ma'ayan, jipj 'i tjü'ü'sa mpes. Pajal püna Moisés tjifyü'ta tsjan ca ma'ayacj, jis p'üy jis tji'yü'sa na. Jupj tjifyü'ta jin ca la mijin. Pjü la tjejay na, la p'a ca jus nlayecj jipj t'üç' way 'i tjü'ü'sa quinam —nin tjevele Jesús.

⁴⁵ Yom tjemey wa mpe. Ma la tjihi Jesús tjevele jin. Pjü way jilal tjevele Jesús tji'yü'sa la tjihi jupj. Pülüçj way jilal tjevele jupj. Nin mpes Jesús ma polel jámatsja pülüçj patja nt'a. Mpes gente leñ nt'a tüpü'ü jupj. Mop'in pülüçj tjiquil pülüçj patja mpe Jesús nt'a.

2

Yom ma polel 'utanatsja. Jupj tji'yü'sa la tjihi Jesús.

(Mateo 9.1-8; Lucas 5.17-26)

¹ P'a jawas Jesús tjemey niswá Capernaum nt'a. Pjü way tjepjyacaň Jesús ne'aj tüpü'ü wa mo'ó. ² Jupj lal pülüçj 'a jis tjimyula wa mo'ó. P'a wa ma polel wama jiltsja yupj. Pülüçj way lejeritsja jun vilicj nt'a 'ots'ipj. Jesús yupj jilal tjevele Dios tjevelá. ³ Nin líjitsja na, niyom yulupjana tjiquil. Yom ma polel 'utaná tucuman hamaca lal. ⁴ Ma polel wama tjil yupj malala jos lal, mpes wo jay tjujulul Jesús casa'á. Jul 'üçj la tjajay na, malala jos palá tüpüntüpj hamaca mpes. ⁵ Jesús jus nléyatsja yupj topon jupj polel 'yü'sa liji jupj. Nin mpes malala jos lal tjevele:

—Napj perdonar la 'ejay malala nyuca la tjejay Dios lal. Ma nin nola quinam.

6 Niyom Moisés popel sin 'yüsa lajay ne'aj tjatja, tjepjyacaň Jesúš tjevelá. Malala jin yólatsja Jesúš tjevelá. Yólatsja: **7** “¿Tsjan pjucj niná nin vele? Jupj tjevelá malala Dios lal. Jupj ma polel perdonar liji malala nyuca liji. Dios p'in nin liji.” **8** Nin yólatsja na p'in, Jesúš seletsja nin yólatsja yupj. Mpes Jesúš tjevele yupj jilal:

—¿Tsjan mpes nin nujola napj tjevelé malala Dios lal? Nin tulucj. **9** Napj 'üçj velé: ‘Napj perdonar la 'ejay malala la tjejay Dios lal’. Napj 'üçj wa velé: ‘Jin tjiyyünsa, ca mim’. ¿Cana más 'in costa la veles? **10** Nin p'iyá ca mvelé wa malala jos lal, mpes nun ca jus nlayé napj 'üçj perdonar lejay nosis nt'a. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá —nin tjevele Jesúš.

Nin mpes Jesúš tjevele malala jos lal:

11 —Jin tjiyyünsa. Hamaca nt'ya, nt'an, jutja wya nt'a.

12 Leň way jas nisa yupj. Hamaca nt'ya. Tjemey quinam pje'á. Pjü way jus tjunuc. Pajal yólatsja yupj 'üsüs tepyala mpes. 'Üsüs tjowelepj Dios po'ó. Tjowelepj:

—Lovin ma tjinyucuctsja cupj nin tepyalá. Yacjaj p'in tjinyucucj.

Jesúš jostsja Leví ca cus ncoñcos yupj.

(Mateo 9.9-13; Lucas 5.27-32)

13 'Üsü püné la nt'a tjemey Jesúš niswá. Pajal pülüçj 'a jis tjimyula yupj nt'a, ne yupj sin tji'yüsa lis tjiyi. **14** Yacjaya tjemey Jesúš. Jámatsja na, Leví jus tjinyuca. Alfeo jatjam waytsja yupj, Leví. Impuesto jaylacj t'e'encatsja yupj jepa mpes jümüçj casá tjelyawuň jilal. Wa nt'a impuesto t'e'enca nt'a

tjá'asa. Jesús tjevele yupj lal: "Ncapj tecyořica jipj. Najas ncapj cyoři lovin." Mpes jas nisa yupj, cus tecyořica quinam yupj.

¹⁵ Locopyaya Jesús Leví wo nt'a já'asatsja. Ne'aj tjelyaja yupj discipulopan jilal. Ne'aj tjiquil wa, tjalá watsja niyom pülcj. Nepénowa impuesto jata'epj tapatja, Leví jinwá. Yupj pequerntsja püna p'in. P'a witjacj ma t'üç' la tjajay Moisés popel tjijyü'tá. Yupj sin popa pülcj cus tocoř Jesús quinam. ¹⁶ Niyom p'a wa tjunuc Jesús tjelyaja yupj jilal. Yupj ne Moisés popel sin 'yüsa lajaytsja. Fariseopan waytsja yupj. Niná tjunuc na, yupj jis la tjü'üy Jesús discipulopan jilal:

—¿Tsjan mpes lyaja Jesús impuesto jat'anquepj jis lal, malala nyuca lajay jilal 'ots'ipj?

¹⁷ Jesús tjapjaca jis la tjü'üy yupj discipulopan jilal. Tjevele yupj jilal:

—'Üçj jisas ma jisas doctor. Malala jisas p'in doctor jisas. Napj doctor jinwá malala lajay jis lal. Napj niná nin lejay Dios jos jinwá. Napj tjacuwis la veles malala lajay jis lal. Napj velé yupj jis lal Dios jos yupj 'aplijila nsem malala nyuca la tjajay mpes. Dios jos yupj 'üsüs la mijicj quinam yupj jos jinwá. Niná napj ma velé 'üsüs lajay jis lal —nin tjevele Jesús.

Jesús discipulopan p'a casá lajay püna tapatja jis lal.

(Mateo 9.14-17; Lucas 5.33-39)

¹⁸ Juan discipulopan ma jalatsja neneyawá; quelel javeleptsja p'in Dios lal. Nin lajay watsja fariseopan. Mpes nepénowa tjiquil Jesús nt'a, tjow-elepj:

—Juan discipulopan ma jalá neneyawá; quelel javelepj p'in Dios lal. Nin p'iyá lajay wa fariseopan jis discipulopan. ¿Tsjan mpes jipj discipulopan ma nin lajay?

¹⁹ Jesús jis wala tjevele:

—Yom judío woya na, jupj jomicapan jiquil wa cus la coñ jupj. Pasal 'üçj jisas, jalá jupj lal. Nin p'iyá napj discipulopan jis lal. Napj yupj jis lal 'os. 'Üçj javelepj napj lal. Nin mpes 'üçj jisas jatja yupj. 'Üçj yupj jalá. ²⁰ P'a jyawca na, p'a casá ca nsem. La p'a ca ncul, ca ma tjililiñ. Leñ ca nsem napj. Nin jawas tjejyawca na, napj discipulopan ma ca nlajacj neneyawá, ca mvelecj p'in Dios lal —nin tjevele Jesús.

²¹ Jupj tjevele wa jupj lal japon ma polel nin p'iyá lajay püna tapatja la tajay jinwá.

—Nin p'iyá ma polel jul sa lul jis pülül pül pülül seyasa mpes —tjevele—. Nin lajay na, pülül seyasa laí pyala tepe'e na. Mpes pülül pül way ca la ntsü'üm, ca püné way la jul nsem. ²² Nin p'iyá wa, judiopan uva 'üsü seyasa jatatj na. Uva 'üsü seyasa ma ca mo'o nt'ucj pjoloc' pül way mo'ó. Nin lajay niná, pjoloc' pül ca mpjoltem 'üsü myolca mpes. Tjopjolta na, uva 'üsü ca jus ncocom. Malala ca mpalas wa pjoloc'. Nin mpes ma lajay niná. Uva 'üsü seyasa jatatj na, pjoloc' seyasa mo'o ca nt'ucj —nin tjevele Jesús.

'Üçj Jesús jyü'ta wa sábado jawas.

(Mateo 12.1-8; Lucas 6.1-5)

²³ Sábado pjaní Jesús trigo lejen culupwen nipj tjemey. Sábado ts'ac' niná judiopan ma tsji' lajay. Jupj discipulopan tjal wa jupj lal. Jiltsja na, trigo

nepénowa sey jat'anqueptsja yupj. ²⁴ Fariseopan yółatsja malala niná yupj la tjajay. Mpes tjowelepj Jesús lal:

—¿Tsjan pjucj nin lajay jipj discipulopan, trigo jat'anquepj? Dios Popel vele ma polel tsji' lijicj sábado na.

²⁵ Jesús jis wala tjevele:

—Dios Popel vele wa David la tijjá pajal püna. ¿Ncu lovin ma mo'o tjowelé niná? (David israelpan jis jepa waytsja püñá. 'Üsüstsja jupj Dios lal.) Ts'ac' pjaní jupj vecj pé'etsja. Noyomes jupj cus tocoñ wa, vecj tecya'lirí wa yupj. Ve cjuwatsja yupj. ²⁶ Mpes jupj wama tjemey Dios wo nt'a. Pan nt'ya, tjelyaja. Jis tje'yaya wa niyom cus tocoñ. Pan niná israelpan tja'ayapj Dios mpes. Dios Popel tjevele sacerdoteplan p'in 'üçj jalá pan niná. P'a wa ma polel jalá yupj. David sacerdote tuluctsja, mop'in nin, Dios ma ts'i tji'ina jupj tjelyaja mpes. David nin la tiji Abiatar sacerdote más pünetsja na.

²⁷ Jesús tjevele wa:

—Dios gente jis tje'yaya ma tsji' lajay sábado na. Niná jis tjiyü'ta 'üsüs jis la pal la p'in. Dios ma nin liji pajal costa nsem gente 'üsüs lajay sábado na. ²⁸ Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Napj 'üçj wa jyütütj tsjan 'üçj lajay sábado na, ts'ac' ma tsji' lijicj na —nin tjevele Jesús.

3

*Yom mos c'a tji'yü'sa la tiji Jesús
(Mateo 12.9-14; Lucas 6.6-11)*

¹ P'a jyawca na Jesús wama tjemey judiopan 'a si mulú nt'a. Yom ne'aj tjá'asa wa mo'ó, mos c'a

waytsja jupj. Ma polel le páctatsja jupj. ² Niyom p'a wa ne'aj tyatja wa. Pajal jus tjunuc Jesús, quelel januctsja ncu 'yü'sa liji sábado na, ts'ac' niná ma tsji' lajay. Jisastsja Jesús ca malala la mijis, mpes 'üçj jat' mvelecj ca Jesús malala.

³ Jesús tjevele yom mos ma polel le pacta lal:

—Jin tjiyyünsa jipj. Yupj lejeñ culupwen nt'a was jipj.

⁴ Tjevele wa niyom p'a wa jilal:

—¿Cana más 'üçj lejay sábado na, ts'ac' ma tsji' lijicj na? ¿Ncu más 'üçj 'üsüs lejay, ncu más 'üçj malala lejay? ¿Ncu más 'üçj se p'acj 'üçj la püt'üs jupj, ncu más 'üçj 'yünan jupj? —nin tjevele Jesús.

Lyájasa tjelejerítsja yupj. ⁵ Jesús po ma jostsja yupj malala yólatsja; yupj ma quelel sin 'yüsatsja Dios jos jin. 'Aplicila tepyala Jesús yupj malala yólatsja mpes. Tjevele yom mos c'a lal:

—Myas la tepyacta.

La tepyacta yupj mos quinam. Tji'yü'sa jupj quinam.

⁶ Fariseopan tjil quinam yupj. Tjil Herodes jom-icapan nt'a. Yuwá tjowelepj 'oyn nyuca la 'ünan Jesús.

Püllüçj tjiquil Jesús toñica nt'a, 'üsü la nt'a.

⁷ Locopyaya Jesús tjemey 'üsü püné nt'a jupj discipulopan jilal. Püllüçj way Galilea po'o patja witjacj tjil wa Jesús lal. ⁸ Pajal püllüçj jus nlay Jesús 'üsüs la tjíjitsja. Mpes tjiquil wa yupj jupj nt'a. Tjiquil Judea mpe, Jerusalén mpe wa, Idumea mpe wa, 'üsü püné na'aj po'ó mpe wa. (Jordán ló niná 'üsü püné.) Tiro ne'aj p'in mpe tjiquil wa nepenowá. Sidón ne'aj p'in mpe tjiquil wa

nepenowá. ⁹⁻¹⁰ Pülcj way jis tji'yü'sa lis tjiji Jesús. Mpes la p'a malalajisastsja pjü cus tjeletjatj yupj. Pülcj waytsja yupj. Nin mpes Jesús yupj discipulopan jilal tjevele: "Barco nca'á ma 'e nun. Pülcj ncapj jaletjatj yupj." ¹¹ Ne'aj lapanenpan tapatja gente nepénowa jisas mo'ó. Jesús jus tjunuc na, palá nipi'tjiñ yupj. Yümüçj tjowelepj yupj:

—Jipj Dios Jatjam.

¹² Jesús jis tjiyü'ta:

—Po ma tjowelé la p'a jilal pjacj ne napj.

Niyom dóceya lis t'ya Jesús.

(*Mateo 10.1-4; Lucas 6.12-16*)

¹³ Jesús never popa viyavin tjemey. Ne'aj 'etjele na, niyom nepénowa lis t'ya yupj. Tjevele ncul yupj, mpes tjiquil. ¹⁴ Dóceya lis t'ya, tjevele yupj apostolpan ca nsem yupj. Tjevele ca yupj lal mpatjam, ne yupj ca sin majamas p'a nt'a. Ne'aj pülcj jis walap'a'a ca mvelecj Dios tjevelá. ¹⁵ Tjevele 'üçj ca jis müjü'tüçj lapanenpan, mpes ca mal gente jisas mpe. ¹⁶ Ninana niyom dóceya jis lá: Simón pjani wa (Jesús p'a ló la t'ya Simón mpes. Pedro ló la t'ya wa.) ¹⁷ Jacobo pjani wa, yupj tsüipe Juan ló pjani wa, yupj ne Zebedeo jatjampan (Jesús la p'a jis lá lis t'ya wa yupj. Yümüçj tjowelepj lovin, mpes Boanerges jis lá tjevele Jesús. T'i'ilä pjac jin javelepj velecj cupj, cupj qjuis tin.) ¹⁸ Andrés p'a wa, Felipe p'a wa, Bartolomé p'a wa, Mateo p'a wa, Tomás p'a wa, Jacobo p'a wa, yupj ne Alfeo jatjam; Tadeo p'a wa, Simón p'a wa (Simón le palánatsja jepa lal, jepa israelpan popa tulucj. Nin mpes "Israel Mpes Jola" lotsja wa yupj.) ¹⁹ Judas Iscariote p'a wa. P'a jawas Judas Iscariote Jesús enemigo

tepyala. Jis capj tjep'ya'sa Jesús enemigopan jis la tjilil jupj.

Jesucristo tsyu'pa diablú.

(*Mateo 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10*)

²⁰ Yacjaya Jesús wama tjemey wosis ne'aj tońca mo'ó. Niswa pülcj tjiquil, 'a jis tjimyula jupj nt'a. Mpes Jesús ma polel lyájatsja, ma wa tjalá jupj discipulopan. ²¹ La p'a tjowelepj niná Jesús pülcpan jis lal, jupj jamay lal wa. Mpes tjal yupj, Jesús lal la cuwis. Yuwá javeleptsja: "Malala jola jin liji jupj".

²² Niyom Moisés popel sin 'yüsa lajay malala wa tjowelepj Jesús po'ó. Jerusalén mpe tjiquil yupj. Tjowelepj: "Beelzebú pü'ü jupj jos mo'ó, se p'a'sa jupj. Nin mpes 'ücj pje'á jas tjejyama lapanen. Beelzebú diablo p'in. Jepa püné jupj lapanenpan jis lal."

²³ Yupj nin tjowelepj mpes Jesús yupj jis lal tjevele ncul. Parábola tjevele jupj, sin 'yüsa lis tiji mpes. Tjevele: "Satanás ma polel pje'á se jamá jupj p'iyá. ²⁴ Yuwá nyucunuň jepa pjaní jyü'ta nt'a, jis enemigopan 'ücj ca malala lis mijicj yupj. ²⁵ Nin p'iyá wosis pjaní nt'a patja jis lal. Yuwá nyucunuň, jis enemigopan 'ücj ca malala lis mijicj yupj. ²⁶ Nin wa Satanás lal. Jupj pje'á se jamá jupj si jütüta sin popé, jupj enemigopan 'ücj ca malala la mijicj jupj. Jupj nin la qjuijis, jupj nucunú watsja jupj mpes p'iyá. Nin la qjuijis, leň way ca polel malala mpalas jupj.

²⁷ "Napj tsyupapj jupj, diablú. Nin mpes 'ücj lo 'ü'süs lejay jupj malala la tijá. Diablo yom jas tjiyocj jinwá. P'a wa ma polel wama la winin

la pecj yom jas tjiyocj wo mo'ó. Mwalá way ca ntsu'pas yom jas tjiyocj. Locopyaya 'ücj lo tjilil yom jas tjiyocj juts'a'á.

28 "Nin mpes nin velé Dios ma ca perdonar la nujis nun, nin tjowelé mpes. T'üç' way velé napj. Pjü way malala nyuca lajay, pjü way 'ücj perdonar liji Dios. Pjü malala javelepj Dios po'ó, jupj 'ücj perdonar liji wa. **29** Pjaní p'in ma perdonar liji. Malala javelepj Dios Cjües po'ó, Dios ma perdonar lis mijis. Yupj lovin malala nsem Dios lal." **30** Nin tjevele Jesús. Niyom nepénowa tjowelepj lapanen jupj jos mo'o pü'ü, mpes nin tjevele.

Dios jos jin lajay, yupj ne Jesús jüpülcpan.

(Mateo 12.46-50; Lucas 8.19-21)

31 Jesús jamay ne'aj tjac', jupj jüpülcpan tjiquil wa. Wama ma polel jiltsja yupj, mpes pje'á lejeritsja yupj. Quelel javeleptsja Jesús lal. Mpés ne'aj tyatja sin popa pjaní jas tajam wa mo'ó, lal ncuwim Jesús.

32 Gente pülüçj Jesús t'asiyú játjatsja, tjowelepj Jesús lal:

—Jemay tjac', pyülücpán tjiquil wa, pje'á jatja quinam. Quelel jis januc yupj.

33 Jesús jis wala tjevele:

—¿'Oyn nujola nun? ¿Pjacj napj namay? ¿Pjacj napj mpülücpán?

34 T'asiyú jatja yus tjinyuca Jesús, tjevele:

—Nun napj namay jin p'iyá napj lal. Nun napj mpülücpán jin p'iyá. **35** Dios jos jin lojí, nun napj natjaypan jinwá, napj nta'apan jinwá, napj namay jinwá nun napj lal —nin tjevele Jesús.

4

Pülcj pjyacaň Dios velá. Nepénowa nin lajay, nepénowa ma lajay jupj vele jin.

(Mateo 13.1-23; Lucas 8.4-15)

¹ Jesúsj tjemey 'üsü püné la nt'a. Sin 'yüsa la síjitsja ne'aj. Pajal pülcj 'a jis tjimyula jupj nt'a. Mpes barco wama tjemey, 'etjele jupj, más 'ücj la veles yupj jis walap'aá. Pajal pülcj 'üsü la nt'a lejerítsja jis la pjac. ² Pajal pülcj sin tji'yüsa lis tjihi jupj. Lovin parábola tjevele jupj, sin la 'üsüs jis la jay. Niná Jesúsj tjevelá: ³ "Tjapja'aqué nun. Yom setel sine wínetsja. Na'aj li ts'iyá sínetsja jupj. ⁴ Mpes sine na, setel nepénowa palá tinca jümücj casá. Tsipyaya tjiquil, tjalá setel niná. ⁵ Setel nepenowá pe casá palá tinca. 'Ots'ots' way 'amá 'alatsja ne'aj. Lení way tecyojo, 'amá tsjicj way p'in já'asatsja, ne nin. ⁶ Nin mpes malala tepyala jupj. Tjejyawca na, ts'i quota. Ts'i quota tsjicj jis ts'il 'amá casá way torica mpes. ⁷ Setel nepénowa jam nt'a palá tinca. Jam jis t'yüna watsja. Pajal qjusiyama tepyala, mpes jupj sínetsja ma si t'ünü. Ma tjevyala jupj. ⁸ Setel nepénowa 'amá 'üsüs casá palá tinca. Tecyojo, jis t'yüna. 'Üsüs tjevyala. Nepénowa setel tréinteya tjevelaň, nepénowa sesenta, nepénowa cien", nin tjevele Jesúsj.

⁹ Tjevele wa: "Najas pjü tjapja'aqué, pjü nusin tjü'üsüs napj tjevelé".

¹⁰ Pjü way tjin na, Jesúsj discipulopan dóceya jupj lal játjatsja custjay. La p'a nepenowá jupj lal játjatsja wa. La tjü'üy Jesúsj lal tsjan mpes parábola mpes sin tji'yüsa lis tjihi. Más 'in costa la 'üsüs niná.

11 Jesúس tjevele: “Dios ma se 'aya pjü sin 'yüsa 'oyn nyuca jyü'ta jupj. Jupj nu 'yaya nun ca nusin mü'üsüs niná. Nin tulucj yupj jis lal. Dios si jütüta sin popa tulucj yupj. Parábola mpes p'in sin 'yüsa lejay yupj. **12** Mpes t'üç' ca nsem niná Dios Popel tjevelá:

‘Larin ca nucucj, newa ma ca jus nlayecj tsjan nucucj yupj.

Larin ca mpjacaň, newa ma ca sin mü'üsüs.

Yupj newa ma quelel sa coň Dios,

mpes Dios ma polel perdonar la siji.

Nin mpes ma se 'aya sin 'yüsa yupj.’ ”

13 Jesúś tjevele wa: “¿Ncu ma nusin 'yüsa parábola niná? Ma nusin 'yüsa niná, p'a wa ma wa ca nusin mü'üsüs nun. **14** Yom setel la ts'iya, nin p'iyá niná yupj pülücj jis lal vele Dios tjevelá. **15** Gente nepénowa setel jümücj casá palá tinca jinwá yupj. Yupj pjyacaň Dios tjevelá. Locopyaya Satanás jac' la ta'es yupj tjeppjyacaň. Nin mpes yo' pe'e Dios tjevelá. **16** Gente la p'a, setel pe casá palá tinca jinwá yupj. Yupj pjyacaň Dios tjevelá. Japon yupj. 'Ücj jisas se palá tjeppjyacaň mpes. **17** Tsjutsj jis ts'il 'amá casá way toňca jinwá yupj. Tsjicj way p'in japon. Locopyaya malala se palá ca nacj. La p'a malala la sajay napj lal japon mpes ca nacj. Nin tepyala na, leň way p'a casá yola se palá yupj. Ma quelel sa coň quinam Dios. **18** Gente la p'a setel jam nt'a palá tinca jinwá yupj. Pjyacaň wa Dios tjevelá. Japon yupj. **19** Mop'in pajal nin yola nosis casá lajay mpes. T'emel pülücj jisas yupj. Yola t'emel pajal 'üsüs; t'üç' tulucj niná. Jisas ca pülücj nta'acj nosis casá. Mples lovin ma lajay Dios tjevele jin.

20 Gente la p'a wa setel 'amá 'üsüs casá palá tinca jinwá yupj. Pjyacañ Dios tjevelá, jisas wa niná. Yupj nin lajay Dios tjevele jin. Yupj 'üsüs pajal; setel sine, cyojo, vyala jinwá yupj. Nepénowa treinta velañ jinwá yupj. Nepénowa sesenta velañ jinwá yupj. Nepénowa cien velañ jinwá yupj", nin tjevele Jesús Dios Popel pjyacañ mpes.

Dios jos quisin 'yüsa jupj velá.

(Lucas 8.16-18)

21 Jesús tjevele yupj jilal: "Nenéyawa nun sin popa pjaní 'iyó je si müjü, que'e jupj. Nin liji na, ma tsjo'oy 'alá pyünta. Ma cjan 'alá pyünta. Campanya pyünta pjü 'üçj jis la nuc. **22** Nin p'iyá, Dios ma mpja'nes jupj quelel sin 'yüsa liji. Püna ma jis tje'yaya sin la 'üsüs, niná quelel sin mü'üsüs la mijis yupj. Püna ma sin tji'yüsa, niná ca jus nlayecj. Niná 'üçj ca jus nucucj nsem. **23** Najas pjü tjapja'aqué, pjü nusin tjü'üsüs napj velé.

24 "Po nujola t'as pjo'oqué mpes. Nun quelel nin lojí Dios velá, jupj pülüçj ca nusin 'yüsa la mijis. Más 'üsüs la mijis ca jupj nun la tjüjí lal. **25** Nun quelel nusin 'yüsa Dios velá, mpes más pülüçj ca nusin 'yüsa la mijis Dios. Nin p'iyá pjü jis lal. Dios jisas, mpes ca sin mü'üsüs. Nepénowa ma quelel sin 'yüsa Dios velá. Pjyacañ p'in. Mpés ca ma polel sin 'yüsa Dios velá. Sey c'a ca la mijis jupj", nin tjevele Jesús.

Püliçj ca mpatjam Dios lal, jupj tjevele topon mpes.

26 Jesús tjevele wa: "Napj ca nusin mü'üsüs la mejay 'oyn nyuca liji Dios nosis casá. Yom setel sine jinwá liji. Yom setel witjacj la ts'iya. **27** Setel

cyojo, si t'ünü. Jaw na, püste na, newa si t'ünü. Yom jya na nin p'iyá, si jünsa na nin p'iyá. Yom niná ma selé 'onin ne nin lovin si t'ünü. ²⁸ Jupj sin nin cyojo 'amá mpe, lejeñ yupj. Mwalá way 'elyon pyala. 'Elyon tepyala na, ts'ituju. P'a jawas wolas velañ. ²⁹ Wolas ts'its'e na, 'üçj jat'anapj quinam. Mpes jat'anapj, jacutj yupj. Nin p'iyá ca nsem gente jis lal", nin tjevele Jesús.

*Ma pjü way Dios jisas, Dios mpes 'a si mulú nt'a.
(Mateo 13.31-32; Lucas 13.18-19)*

³⁰ Jesús tjevele wa: "¿Tsjan ca mpalas Dios si jütüta jis lal? Parábola ca mvelé, mpes ca nusin 'yusa la mejay tsjan ca mpalas. ³¹ Mostaza setel jinwá ca nsem. Mostaza setel más tsjicj way pjü setel jilal. ³² Sine na, t'yüna yupj. Más püné t'yüna la p'a tsjutsj jilal. Campanya torńca. Jis pjel campa se palá. Mpes tsipyaya jiquil, 'üçj lejeñ yupj pjwel casá, tsjojoca nt'a. Nin p'iyá ca nsem Dios si jütüta jis lal", nin tjevele Jesús.

³³ P'a wa parábola witjacj tjevele Jesús yupj jilal. Parábola mpes sin tji'yusa la tjiji Dios tjevelá. 'Üçj sin 'üsatsja, nin p'in tjevele yupj. ³⁴ Parábola p'in tjevele yupj, pülucj 'a jis tjimyula jis lal. Jusapj tjá'asa na yupj discipulopan jis lal, sin tji'yusa lis tjiji tsjan quelel véletsja parábola mpes.

*Jesús 'üçj tjijyü'ta lüpjü, 'üsü püné 'ots'ipj.
(Mateo 8.23-27; Lucas 8.22-25)*

³⁵ Yacjaya, t'yaja na, Jesús tjevele yupj discipulopan jilal:

—Mas 'üsü püné na'aj po'ó.

³⁶ Mpes leñ way tjil yupj lal. Tjil pülucj 'a jis tjimyula mpe. Así 'üçj liji secj tjemey Jesús. Barco

la p'a wa tjil wa yupj jilal. ³⁷ Pajal jas tjelyapjünü lüpjü 'üsü püné nt'a. 'Üsü la tjejetpjets'é tepyala. 'Üsü wama tjemey barco mo'ó, ne quelel pít'atsja barcas. Campwila quelel jámatsja. ³⁸ Jesús barco cjüip'a'a pü'ütsja, jyatsja. Pülül jay pálatjsa jupj. Jupj discipulopan jas tiquilquil. Tjowelepj:

—Qquis Jepa, qquis qjues nt'ancam, nca'lequecj ca ncupj. ¡Quiyola ma jele jipj!

³⁹ Jas nisa Jesús. Cus tjeve'le lüpjü. Cus tjeve'le wa 'üsüs. Mpes lüpjü 'üt'ün nasa tepyala. 'Üsü 'üt'ün nasa wa. ⁴⁰ Jesús jis la tji'yüya jupj discipulopan jilal:

—¿Tsjan mpes locj jeyatsja nun? ¿Ncu ma poné custjay napj polel nucopj p'yacj?

⁴¹ Yupj pajal lacj tjejaptsja. Yuwá tjowelepj:

—¡T'üc' way yom niná pasal püné way! 'Ücj si jütüta lüpjü, 'üsü 'ots'ipj, ne nin lajaj jupj jyü'ta jin.

5

Jesús pje'á sin tjejyama, tjil lapanenpan.

(Mateo 8.28-34; Lucas 8.26-39)

¹ Yupj tjil 'üsü püné na'aj po'ó. Gadara lotsja ne'aj. ² Barco mpe pje'á tjemey Jesús 'amá nt'a. Yom tjac' la nüjüsü jupj panteón mpe. Lapanenpan pülücj pájtatsja jupj jos mo'ó. ³ Yom niná lovin tüpü'ütsja panteón mo'ó. Pajal jas tjiyoctsja jupj. La p'a ma polel tsupaptsja jupj, 'üpü t'anca jupj lovin. Nin p'iyá cadena lal, t'anca wa jupj. ⁴ La pülücj jupj mos t'asiyú tsupaptsja, tsjom t'asiyú tsupaptsja wa acero mpes, cadena mpes wa. Lovin t'anca jupj cadenas. Lovin tji'yula aceras. Mpes lovin polel jámatsja la p'a tsupaptsja

na. ⁵ Lovin tjuwine panteón nt'a, joc' mo'ó 'ots'ipj. Ne'aj tjuwine jaw na, püste na 'ots'ipj. Newa la tipiya, jupj jüp'üy newa t'yüjü wa jupj, pe mpes. ⁶ Jupj jus tjinyuca Jesús campa mpe, ne ts'üequené Jesús nt'a. Jesús wolap'a'a tüic' jin tjüjünsü jupj.

⁷ Yümüçj la tipiya:

—¿Tsjan mpes napj nt'a tjacuy? Jesús jipj. Dios Jatjam jipj, Dios ne más püné pjü jilal. Najas mvelen Dios lal ma ca malala la mijin napj lal —lapanen nin tjevele.

⁸ Yom jactsja na p'in, Jesús tjevele nas yom lal:

—Lapanen jipj. ¡Jutja jipj jupj jos mpe!

⁹ Jesús la tji'yüya:

—¿Tsjan lyá jipj?

Jupj tjevele:

—Pülüçj napj nlá. Cupj cjay pülüçj.

¹⁰ Jupj pajal la tjemyona Jesús lal ma ca sin majamas laptopenpan quepem. ¹¹ Ne'aj neven nt'a malana pülüçj tjelyawuñtsja, tjalatsja.

¹² Laptopenpan la tjomon Jesús lal:

—Qquis tjiyyü'ta nlaca malana nt'a. Qquis ma'ayan nlaca malana jisas mo'ó.

¹³ Jesús tjevele 'üçj jis la winin yupj nt'a. Mpes laptopenpan tjal yom jos mpe. Tjal malana jisas mo'ó. Jisas mo'o tjal na, malana ts'equeneñ neven palavin. Mil mat'e waytsja yupj. 'Üsü püné mo'o tjal. Jis qjues t'anca yupj, tecya'lin.

¹⁴ Malana jajamapj niná tjunuc na, ts'equeneñ yupj. Pülüçj patja nt'a tjowelepj nin tepyalá. Wa pjaní pjaní lejerí nt'a tjowelepj wa yupj. Mpes pülüçj tjal jis la nuc niná tepyalá. ¹⁵ Jesús nt'a tjal na, jus tjunuc yomen laptopenpan pülüçj pájtatsja jupj

jos mo'ó püna p'in. Ne'aj tjá'asa. Sa capyatsja jupj, 'üçj jólatsja quinam. Lacj tneyapj yupj nin tepyala mpes.

¹⁶ P'a witjacj tjunuctsa Jesús tji'yü'sa la tjiji yomen. Mpes yupj tjowelepj la p'a jis lal tsjan tepyala yom lal, lapanenpan jupj jos mo'o tapatja p'iýá. Tjowelepj wa tsjan tepyala malana jilal.
¹⁷ Nin mpes ne'aj tapatjá pajal la tjomon Jesús lal jupj ca mim yupj nepé.

¹⁸ Mpes Jesús barco wama tjemey. Custjay ma tjemey na p'in, niná yomen, lapanenpan jupj jos mpe tjil p'iýá, jupj tjevele Jesús lal. La tjemyona Jesús lal jupj ca ma'ayas jupj lal ca mim, cus la coñ.
¹⁹ Jesús ma tje'yaya tjemey jupj lal. Tjevele:

—Jutja jipj wya nt'a. Wya nt'a patja jis lal mvelen jipj Jepa Dios pajal 'üsüs la tjiji jipj mpes. Mvelen ca jupj jólatsja malala 'e tepalá —nin tjevele Jesús jupj lal.

²⁰ Mpes yom tjemey quinam. Decápolis nt'a pülüçj jilal tjevele Jesús pajal 'üsüs way la tjiji jupj mpes. Yupj pjü way pajal yólatsja Jesús pajal 'üsüs la tjiji mpes.

Jesús jas tjiyyünsa tepe'á. Niswa tüpü'ü la tjiji jupj. Quepj püs way malala jos tji'yü'sa la tjiji wa.

(Mateo 9.18-26; Lucas 8.40-56)

²¹ Jesús 'üsü na'aj po'ó tjemey niswá barco mpes. Ne'aj tjil na, barco mpe tjemey. Pülüçj 'a jis tjimyula Jesús nt'a, 'üsü la nt'a tórcatsja na. ²² Yom pjaní Jairo ló tjac' wa. Jupj jépatsja judiopan 'a jis tjimyula nt'a. Jus tjinyuca na Jesús, tüic' jin tjüjünsü jupj Jesús wolap'a'á. ²³ Pajal la tjemyona Jesús lal:

—Ncucus tsjicj quelel pe'e. Was nawá nt'a. Naja
po la mo'ot'en ncucus, ne mü'ü'süs ca jupj, ca jupj
mpü'üm.

²⁴ Mpes Jesús tjemey jupj lal. La p'a wa pülücj
cjüil tjin. Cus tjeletjatj Jesús. ²⁵ Quepj malala jostsja
ne 'aj wínetsja. Año dóceya newa 'os tepyálatsja, ma
tji'yü'sa jupj. ²⁶ Lovin leméliyu jaylacj la tjíjitsja jupj
doctor lal. Malala tepyala p'in leméliyu mpes. Pjü
jupj t'emel tecyawaja. Lovin ma tji'yü'sa, más 'in
malala jos tepyala p'in. ²⁷ Jupj wola tjowelepj Jesús
polel jis mü'ü'süs la mijis malala jisas. Mpes Jesús
cjüil tjemey. Po la tje'yot'a Jesús jas quip. ²⁸ Jupj
jólatsja: "Jesús jas quip po le 'otj p'in, ma 'ü'süs ca
napj", nin jólatsja jupj. ²⁹ Leñ way tji'yü'sa jupj. 'Os
tjapjaja quinam. Tji'yü'sa jin jostsja jupj.

³⁰ Nin tepyala na, Jesús seletsja tji'yü'sa la tjiji
jupj. Mpes la nujuya, jis la tji'yüya 'a jis tjimyula
jis lal:

—¿Pjacj po la tje'yot'a nin quip?

³¹ Jesús discipulopan tjowelepj Jesús lal:

—Jipj selen pülücj t'asiyú lejen jipj nt'a, cyapj
jaletjatj. ¿Tsjan mpes jis la tji'yüya pjacj jin po la
tje'yot'a?

³² Jesús yus nyúcatsja custjay. Quelel jus nléyatsja
custjay pjacj po la tje'yot'a jupj. ³³ Quepj seletsja
jupj tji'yü'sa quinam, mpes tjemey Jesús nt'a, tüic'
jin tjüjünsü jupj Jesús wolap'aá. Ticyüçüyütsja,
pajal lecj tjevertsja mpes. Jesús lal tjevele pjü way
jupj la tjijá.

³⁴ Jesús tjevele:

—Jipj tepyon napj polel 'i 'ü'sa lejay. Nin mpes 'i tjü'ü'sa jipj. 'Üsüs way mim quinam jipj. Lovin ca 'üç winim quinam jipj.

³⁵ Newa jupj lal véletsja na, niyom nepenowá tjiquil Jairo wo mpe, jupj ne jépatsja judiopan 'a si mulú nt'a. Tjowelepj:

—Jipj cyucus tepe'ē. Más 'üçj ma le mon quinam
qjuis Jepa lal.

³⁶ Jesús tjapjaca jepa lal tjoweleptsja. Tjevele jepa lal:

—Po ma lecj tjeyá. Tepyona p'in napj polel cyapj p'yacj.

³⁷ Jesús jostsja la p'a ma ca mal quinam jupj lal. Nepénowa cus tocoñ p'in. Pedro pjaní waytsja, Jacobo pjaní waytsja, Juan p'a watsja. Juan Jacobo tsüipe waytsja. ³⁸ Tjil na jepa wo nt'a, Jesús yus tjinyuca gente pülüçj ne'aj, yumüçj pjac la tjajaysja. Yumüçj la tupuyuptsja. ³⁹ Jesús wama tjemey, jis la tji'yüa:

—¿Tsjan mpes yumüçpjac lojí? ¿Tsjan mpes pajal lu puyú? Tsjicj tepe'e tulucj. Tiejyá p'in.

40 Yupj tjuwi'injupj tjevele mpes.

Jesús pjü pje'á sin tjejyama. Tsjicj popay, jamay jis lal tjemey tsjicj pü'ütsja nt'a. Jupj discipulopan ne'aj cus tocoñ, yupj tsjicj pü'ü nt'a tjal wa. ⁴¹ Jesús ntjüi'le tsjicj mos. Tjevele tsjicj lal:

—Talita, cumi. (Cupj velecj: “Tsjicj, jipj lal velé napj, jin tjiyünsa”.)

⁴² Len̄ way jas tjijyūnsa yupj. Tjuwine yupj quinam (Año doce tyá'atsja yupj.) Yupj ne'aj tjele- jeň pajal yólatsta pajal üsüs tepyala mpes. ⁴³ Jesúš jis tjijyū'ta tsicjíc popay lal, jamay lal wa, ma jis

la veles la p'a jilal niná tepyalá. Jilal tjevele wa ma'ayacj la las tsjiquis.

6

Ma topon Jesús lal jupj püna tüpü'ü nt'a.

(Mateo 13.53-58; Lucas 4.16-30)

¹ Nepé tjemey quinam Jesús. Püna tüpü'ü nt'a tjemey jupj discipulopan jilal. ² Sábado tjejyawca na, judiopan 'a si mulú nt'a tjemey. Sin tji'yusa lis tjiji ne'aj. Tjepjyacañ sin popa pülüçj pajal yólatsja jupj 'üsüs tjevele mpes. Tjowelepj yuwá:

—¿Ca'aj tjemey yom niná jas la 'üsüs niná? ¿Tsjan mpes pajal selé jupj? ¿'Oyn nyuca pajal 'üsüs liji, yom p'in ma polel lijá? ³ Silla líjitsja, cjan líjitsja pü'ütsja jupj. Jupj María jatjam p'in. Jupj püné tulucj. Selecj wa jupj jatjaypan jis lá: Jacobo pjaní wa, José p'a wa, Judas p'a wa, Simón p'a wa. Jupj to'open qui'á patja wa cupj cquis lal —nin tjowelepj yuwá.

Mpes majisatsja Jesús. Ts'a tji'in jupj lal.

⁴ Nin mpes yupj jilal tjevele jupj:

—Nun majisatsja napj velé, napj nun jis lal tüpü'üs mpes. Nin lovin profetapan jis lal. P'a nt'a patja jis profeta vele Dios mpes. Jupj pü'ü nt'a p'in ma quelel japon jupj 'üsüs. Jupj jüpülcpan p'in ma yola jupj 'üsüs. Nin p'iyá jupj wo nt'a —tjevele Jesús.

⁵ Mpes Jesús ma polel 'üsüs la tjiji ne'aj, Dios p'in 'üçj liji jinwá. Yupj ma topon püné waytsja jupj, ne nin. Malala jis as nepenowá po la tje'yot'a la p'in. Jis tji'yü'sa lis tjiji. ⁶ Ne'aj tapatja ma topon Jesús pajal 'üsüs líjitsja. Jesús jólatsja yupj pajal sey c'a,

yupj ma topón mpes. Locopyaya p'a nt'a tjemey. 'A mulú patja nt'a wínetsja, sin 'yüsa la síjitsja. T'üç' sin 'yüsa lis tiji na, p'a nt'a tjemey lovin.

Jesús jupj discipulopan dóceya sin tjejyama tsji' la mijicj jupj mpes.

(Mateo 10.5-15; Lucas 9.1-6)

7 Jesúis discipulopan dóceya jilal tjevele jis la cuwis. Sin tjejyama, mat'e mat'e ca mal, ca tsji' la mijicj jupj mpes. Jis tje'yaya 'üçj pje'á la ts'i lapanenpan.

8 Yupj jis lal tjevele wa 'oyn nyuca la mijicj yupj, tjil na. Ninana Jesúis tjevelá yupj jis lal: "Nun lowú na tsji' la müjí napj mpes, ma ca nt'a nun p'a jawasa nujisas mpes. Tjacaj p'in 'üçj t'o nun, lowú na. Po ma ve t'o, yacjaya nu lo las. Ma tjamá 'opos. Po ma t'o t'emel. **9** 'Üçj caite nun jis tsjom pw'i'tjí, nin p'in ma mát'eya nun sin quip nlawú. **10** Wa pjaní nt'a 'yaya nu la püt'üs nun, janmacj jupj wo nt'a tapatjaqué, yupj patja nepé lowú nas. **11** Nepénowa ma ca jisas nsem nun tjuculá yupj nt'a. Ma ca quelel mpjacañ nun welé napj mpes. Mpes yupj mpe lowa. Nun lowú na nepé, nun jis tsjam sin tjowowojo, ca palá jis ntüncüs pjüpjüs. Mpes ca sin mü'üsüs la müjí Dios ma japon jinwá yupj quinam. Dios ca pajal jis capj ntüls, malala la tjajay jis capj tyüla na. Más ca jis capj ntüls yupj, Sodoma nt'a tapatja jilal. Más ca jis capj ntüls yupj, Gomorra nt'a tapatja jilal. T'üç' way niná", nin tjevele Jesúis.

12 Mpes Jesúis discipulopan dóceya tjil yupj. Tjowelepj pülüçj jis walap'a'á más 'üçj yupj ca 'apli-jila nsem malala nyuca la tjajay mpes. Tjowelepj

más 'ücj ca 'üsüs la mijicj quinam Dios jos jin.
 13 Lapanenpan jilal tjüjütütj wa jis la winin gente
 jisas mpe. Malala jisas aceite sey tjocjolol wa jis la
 'ü'süs.

*Juan el Bautista tepe'e.
 (Mateo 14.1-12; Lucas 9.7-9)*

14 Herodes jepa pünetsja Galilea mo'ó. Jupj wola tjowelepj wa Jesús pajal 'üsüs la tjihi mpes. Pjü ne'aj tapatja jus nlaytsja Jesús po'ó, mpes nin. Yupj nepénowa javeleptsja: "Jesús Juan el Bautista p'iyá. Jas tjiyyünsa, niswa la püt'üs jumpj. Nin mpes 'ücj 'üsüs liji Jesús, yom p'in ma polel liji jinwá." 15 La p'a wa tjowelepj: "Elías jumpj". P'a witjacj tjowelepj: "Profeta jumpj, profetapan püna tapatja jinwá". 16 Herodes wola tjowelepj na Jesús po'ó, jumpj tjevele: "Jesús ne Juan el Bautista p'iyá. Napj tjiyyütütj jumpj mwen taná la jocj, tepe'e jumpj. Quina jas tjiyyünsa, pü'ü niswá", nin tjevele Herodes.

17 Püna tjiyyü'ta jis la tjlil Juan, ne nin. Tjiyyü'ta la tsupapj, la 'onsos jumpj cawilta mo'ó. Nin la tjihi Herodías mpes. Herodías Herodes vosast-sja. Herodes jatjay Felipe jats'om waytsja jumpj, Herodías. Locopyaya Herodes tjowaya wa jumpj lal. 18 Juan lovin véletsja Herodes lal: "Malala Dios lal jipj vyasas myanun. Jetjay jats'om jumpj." 19 Nin mpes Herodías lovin ts'i 'inyatsja Juan el Bautista lal. Quelel 'yü'natsja jumpj, newa ma polel líjitsja niná. 20 Herodes tjejyama Juan el Bautista, ne nin. Lecj tjejyama Juan el Bautista lal. Jupj seletsja Juan 'üsüs waytsja. Seletsja Juan 'üsüs waytsja Dios lal. Nenéyawa Juan tjevele Herodes lal. Herodes

'ücj jos tjapjaca Juan tjevelá, lovin ma jas tji'yüsa tjapjacá.

²¹ P'a jyawca na, Herodías 'ücj malala la tjiyi. Herodes p'a año tepyala na, pülücj la tjiyi jis la las. Jis lal tjevele ncul jupj auxiliar noypan, jepa militarpan 'ots'ipj, niyom noypan Galilea mpe ne'espan 'ots'ipj. ²² Herodías jucucus wama tjac', bailar la tjiyi jis la nuc. Herodes pasal 'ücj jost-sja tjinyuca mpes, la p'a 'ücj jisastsja wa. Mpes Herodes tjevele jupj lal:

—La monan napj lal jipj jyas jin. Jipj le mon mya 'a ca. ²³ T'üç' way velé napj, Dios pjoca. Jipj le mon, mya 'a. La mitad way nas napj jyütütj popé 'ücj 'e 'a —nin tjevele Herodes.

²⁴ Pje'á tjemey jamay nt'a. Jupj lal la tji'yüya:

—¿Namay, tsjan jyas napj le mon?

Jamay tjevele:

—MveLEN ca jipj jyas Juan el Bautista jay pjucj — nin tjevele jupj jamay.

²⁵ Leñi way tjemey Herodes nt'a, tjevele:

—Najas nca'an ma 'en Juan el Bautista jay pjucj plato püné mo'ó quinam —nin tjevele jupj.

²⁶ Herodes pajal 'aplijila tepyala jupj tjevele mpes. Ma quelel líjitsja niná, tsjücjüim la tjemyona mpes la tjiyi p'in. Jupj nasa tjevele jupj 'ücj la 'ayas jupj la tjemyoná. Tjevele wa Dios tjapjaca. Pjü ne'aj tjepjyacañ jupj tjevelá. Yupj nasa tjiquil wat-sja, Herodes pülücj jis la las la tjiyi mpes. Nin mpes ma quelel véletsja ma ca ma'ayas niná. ²⁷ Mpes leñi way tjiyyü'ta jomozo Juan el Bautista mwen taná la jocj, nca'as jay pjucj. Mpes jomozo tjemey cawilta nt'a. Juan el Bautista mwen taná tjejyo'o.

28 Jupj jay pjucj teque'e plato püné mo'ó, tje'yaya tsjücjüim. Tsjücjüim jupj jay pjucj tje'yaya jamay.

29 Juan el Bautista discipulopan jus nlaytsja niná tepyalá, mpes tjiquil. Juan el Bautista jüp'üy tjamjam, tüpüntüpj pe jul mo'ó, neven nt'a, tepe'e 'ücj la püntüs nt'a.

Jesús pülücj way jis tje'yaya jis la las.

(Mateo 14.13-21; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

30 Apostolpan tjiquil Jesús sin tjejyama mpe. Tjowelepj Jesús lal tsjan la tjajay yupj tjil nt'a. Tjowelepj wa tsjan sin tji'yüsa la tjajay. **31** Gente pülücj jiquiltsja Jesús nt'a. Newa tjiquil nepenowá, newa tjil nepenowá. Mpes ma polel jalatsja yupj. Jesús tjevele jupj apostolpan jilal:

—Napj lal 'alas. Ca nlaca jis wa cjuwá nt'a, ne'aj tsjicj way ca mpatjaquecj.

32 Mpes yusapj tjil barco mpes, jis wa cjuwá nt'a tjil. **33** Pasal pülücj yus tjunuc tjil yupj. Ne'as jus tjunuc Jesús jupj discipulopan jilal. Mpes ts'equeneñ 'üsü t'asiyú. Pasal pülücj nin la tjajay, tjil yupj tapatja mpe. Mwalá way ne'as tjil Jesús lal. **34** Jesús ne'as tjemey na, gente pasal pülücj yus tjinyuca, játjatsja jus la nuc. Pajal jólatsja yupj mpes. Oveja yusapj jinwatsja yupj, leňtsja pjaci jis cüjamas. Mpes pülücj sin tji'yüsa lis tjiji. **35** Pajal t'awaná nasa. Mpes Jesús discipulopan tjiquil jupj nt'a, tjowelepj:

—T'awaná quinam. Wa cjuwá qui'á. **36** Mpes pjü sin tjejyama, ne'aj ca mal jis wa pjaní pjaní lejeñ nt'a, jis wa nepénowa lejeñ nt'a wa. Ca ve jaylacj la mijicj jis la las —nin tjowelepj yupj.

37 Jesús jis wala tjevele:

—Nun p'iyá jis tja'ayá, nlajacj yupj.

Yupj tjowelepj:

—¿Oyn la qjuijicj la qjuijim nenem cupj? ¿Ncu jyas cupj ca nlaca ca pan jaylacj la mijicj? Yom pjaní mes ocho tsji' liji jaylacj nsem niná, ne pjü t'üc' nlajacj.

³⁸ Jesús jis la tji'yüa:

—¿Pan nol to'á? Lowa nucú —tjevele.

Tjunuc na, tjowelepj:

—Pan cinquiyá, cjul mát'eya ty'a'acj cupj.

³⁹ Jesús tjevele yupj jilal jis müjü'tücj pjü way 'a mulú 'a mulú majatjum tsjutsj lejeñ nt'a.

⁴⁰ Mpes pjü 'attjalapj yupj. Cien cien 'a mulú jájtatsja nepenowá. Cincuenta cincuenta 'a mulú jájtatsja nepenowá. ⁴¹ Jesús nt'ya pan cínguiya, nt'ya wa cjul mát'eya. Tjinyuca tsjun po'ó, tjevele Dios lal tjuwü'i ve tje'yaya mpes. T'üc' tjevele na, la tjelepta taná pansas. Jis tje'yaya jupj discipulopan jis la 'ayas ne'aj tjiatjá. Nin p'iyá la tjihi cjulun lal. ⁴² Yupj pjü t'üc' tjalá. Pjü jis col tipit'a teypyala. ⁴³ Ma polel pjü tjalá. Mpes discipulopan quiliyú noypan dóceya tipit'a la tjajay yupj pansas lal, cjulun lal wa. ⁴⁴ Jesús pajal 'üsüs la tjihi, mpes niyom cinco mil t'üc' tjalá jupj jis tje'yaya popé.

'Üsü püné casá tjuwine Jesús.

(Mateo 14.22-27; Juan 6.16-21)

⁴⁵ Pjü t'üc' tjalá na, Jesús jis tjiyyü'ta jupj discipulopan barco mo'o jis la winin. Sin tjejyama 'üsü püné na'aj po'ó, Betsaida nt'a, jupj quelel jámatsja nt'a. Jesús jostsja yupj mwalá way ca mal jupj lal, jupj la p'a sin tjejyama nas. Mpes tjal yupj.

46 Pjü sin tjejyama na, neven po'ó tjemey, Dios lal la veles. **47** Püste tepyala na, jupj discipulopan barco mo'o jájtatsja 'üsü püné culupwen nt'a. Jesús jusapj já'asatsja 'amá nt'a. **48** Yus tjinyuca yupj pajal tsji' la tjajaytsja tjal. Lüpjü püné jis wala séjetsja, ne nin. Püstetsja custjay. Nasa quelel jyawca na, Jesús tjac' yupj nt'a. 'Üsü casá wínetsja jupj. Barco la quin quelel jámatsja jupj. **49** Discipulopan jus tjunuc, ma jus nlaytsja Jesustsja jupj. Tepe'e cjües wine p'in, nin yólatsja yupj. La tupuyupj **50** jus tjunuc na. Pasal lacj tjejaptsja. Leñ way Jesús tjevele: “Ücj nujisas t'as. Napj ne p'in winis. Po ma locj tjejá nun.”

51 Jesús barco wama tjemey yupj tyatja nt'a. Wama tjemey na, lüpjü 'üt'ün tepyala. Jupj discipulopan pajal yólatsja 'üsüs tepyala mpes. **52** T'añ p'in tjunuc Jesús 'üsüs la tiji pan lal. Newa ma sin tji'yüsa tsjan mpes 'üçj nin la tiji jupj. Ma polel sin 'yüsatsja Jesús po'ó.

53 'Üsü na'aj po'ó ne'as tjal, Genesaret lotsja ne'aj. Barco tsupapj, ma la winin barcas. **54** Barco pje'á tjal na p'in, gente pülüçj jus tjunuc Jesús. **55** Mpes jun ta'á ts'equeneren tjal yupj, malala jisas tucuman hamaca mpes Jesús nt'a. Jupj p'a nt'a tjemey na, la p'a wa jis wala tjowelepj ca'aj tjemey, ne malala jisas tjajam wa ne'aj jupj nt'a. **56** Lovin nintsja. Jupj tjemey nt'a, jis wa nepénowa lejeñ nt'a, pülüçj patja nt'a wa, jis wa pjaní pjaní lejeñ nt'a wa, lovin tucuman malala jisas jupj nt'a. Pülüçj 'a si mulú nt'a tüpüntüpj yupj. Pajal la tjomon Jesús lal jupj ca jis ma'ayas malala jisas po la 'otj jupj jas quip la nt'a. Quelel po la 'otsja jupj jas quip la nt'a la p'in,

jis la 'ü'süs. Pjü way jas quip po la tjo'otj, pjü way jis tji'yü'sa yupj.

7

*Malala yola na, malala wa lajay, mpes malala
nsem yupj Dios lal.
(Mateo 15.1-20)*

¹ Niyom nepénowa tjiquil Jerusalén mpe, 'a jis tjimyula Jesús nt'a. Nenem nepénowa fariseopan, nepénowa Moisés popel sin tji'yüsa lajaytsja la p'a jalal. ² Yus tjunuc Jesús discipulopan nepenowá jalatsja na. Ma jis mas tapatsj, judiopan püna la tjajay jinwá. Yupj sin tjälá. Mpes niyom nenem yólatsja malálatsja discipulopan Dios lal. Yólatsja te jinwatsja yupj. ³ (Fariseopan quelel jalá na, yupj jis mas japatsj, ca jis mas 'üsüs nsem niswá Dios lal. Nin p'iyá lajaytsja pjü judiopan. Judiopan püna tapatja nin lajaytsja, mpes newa nin lajay yupj. ⁴ Ve jaylacj lajay na jis la las, niná jis wa nt'a jacutj. Quelel jalá na, jis mas japatsj mwalá way p'in. Ma jis mas japatsj, ma jalá. La p'a nin p'iyá lajay wa, püna tapatja nin la tjajay mpes. Pocillo japatsj wa püna tapatja la tjajay jinwá. Nin p'iyá jarro japatsj wa, tsjo'oy nin p'iyá, jalá nt'a nin p'iyá.)

⁵ Nin mpes Jesús lal tjowelepj fariseopan, Moisés popel sin 'yüsa lajay yupj lal tjowelepj wa. La tjü'üy:

—¿Tsjan mpes jipj discipulopan ma lajay judiopan püna la tjajaytsja jinwá? Jipj discipulopan quelel jalá na, ma jis mas japatsj judiopan lajay jinwá.

⁶ Jesús jis wala tjevele:

—Nun welé nun p'iyá 'üsüs lojí, newa nun 'üsüs lojí tulucj. Püna Isaías t'üc' way tepyaca nun po'ó. Profétatsja jupj, Isaías. Dios mpes tjevele jupj. Tepyaca Dios tjevelá. Dios tjevele:

'Gente niná 'üsüs javelepj napj nin po'ó,
newa ma quelel la najay.

⁷ Yupj javelepj napj püné,
newa ma lajay napj najas jinwá.

Yupj sin 'yüsa lajay gente jajütütj p'in,
napj velé jin sin 'yüsa lajay tulucj',
nin tjevele Dios nun po'ó.

⁸ "Ma lojí quinam Dios tjifyü'ta jin. Nin lojí judiopan püna tapatja lajaytsja jinwá p'in. Nin lojí jarro po'í na. Nin p'iyá lojí pocillo lal. La p'a pülcj nin p'iyá lojí wa. ⁹ Ma lojí Dios tjifyü'ta jin. Nin p'in lojí judiopan püna tapatja lajaytsja jinwá. Nun nujola pasal 'üsüs nin lojí. ¹⁰ Püna Moisés tjevele: 'Üsüs la müjí nun jis papay lal, nun sejamay lal wa. Nujola nsem noypan yupj nun jis lal. Nun ma ca mvelé nujisas malala jis mpalas nun jis papay, nun sejamay. Nun popa nin cüweles, nun ca mü'ü'ná jupj, malala tjevele mpes', Moisés nin tjevele püná. ¹¹ Nun ma nin p'iyá jü'tü, Dios tjevele jin. T'emel cjuwá nun jis papay, nun sejamay ca nacj. Nun cjuwá tulucj. Nun welé 'ücj ma 'oyá yupj jisas. Nun welé nun popa pjaní 'ücj vele yupj jis lal: 'Ninana napj nats'a'a ma ca nu ma'ayá. Nasa tjeveletsja ninana ca ma'ayá Dios mpes', nin welé jupj 'ücj ca mveles. ¹² Nujisas jupj ma 'üsüs la mijis popay mpes, jamay mpes wa. ¹³ Nun lojí judiopan püna la tjajay jinwá p'in. Mpes ma nin lojí Dios

tjevele jinwá. La p'a pülcj nin p'iyá malala lojí — nin tjevele Jesús.

¹⁴ Pülcj way játjatsja Jesús ne'aj p'in. Niswa tjevele ncul yupj yupj nt'a. Tjiquil na, yupj tjevele yupj jis lal:

—Pjü way tjapja'aqué. Nusin tjü'üsüs napj velé. ¹⁵ Nun lojá na, ma malala nsem nun Dios lal, niná tjalajá mpes. Lampe pyacj mpes p'in, malala nsem nun Dios lal. ¹⁶ Najas pjü tjapja'aqué, pjü nusin tjü'üsüs napj tjevelé —nin tjevele Jesús.

¹⁷ Locopyaya Jesús tjemey pülcj 'a jis tjimyula mpe. Wama tjemey yupj tüpü'ü nt'a. Yupj discipulopan tjowelepj yupj lal ma sin tji'yüsa parábola niná.

¹⁸ Jesús tjevele:

—¿Ncu ma wa nusin 'yüsa nun? Nun lojá na, ma malala nsem nun Dios lal niná tjalajá mpes. ¹⁹ Ve tjalajá na, nucol mo'o jama p'in. Locopyaya na'aj lo ts'iyá nun jis p'üy mpe. Newa nin nujola nun, püna nujólatsja jinwá.

(Mpes Jesús tjevéletsja pjü 'ücj la las, pjü 'ücj lyajacj. Ma ca malala nsem cupj Dios lal cupj lyajacj mpes.) ²⁰ Tjevele:

—Lampe pyacj mpes p'in, malala nsem nun Dios lal. ²¹ Nin lovin. Malala yola, malala lajay. Yupj p'iyá malala, ne nin. Malala yola, mpes nin p'in yola yupj. Nin mpes wa niyom jamanun tsjücjüimpan tjewyayiñ tulucj. Nin mpes wa pequeñ. Nin mpes wa sa 'ünan la p'a. Malala yola, mpes wa ne'aj jamanun sejats'om tulucj. Mpes wa nequem lyawuñ jis vayum tulucj jis lal. Yupj malala yola, mpes nin. ²² Nin mpes wa ts'isiñ. Nin mpes wa jisas ca malala mpalas la p'a. Malala

yupj, mpes nin. Nin mpes wa la tsuwil. Nin mpes wa yupj jisas jin lajay. Nin mpes wa ts'a 'in 'üsüs tepyala la p'a wa lal. Nin mpes wa pajal malala javelepj la p'a po'ó. Nin mpes wa yola yupj p'iyá pajal püné way. Nin mpes wa ma yola jin lajay yupj. ²³ Malala yola, mpes nin lajay. Malala yupj Dios lal nin lajay mpes p'in –nin tjevele Jesús.

Quepj, Sirofenicia mpe 'esepj, tepyona Jesús polel se p'á'satsja jupj.

(Mateo 15.21-28)

²⁴ Jesús nasa tjemey nepé. Campa 'in tjemey ju-diopan patja mpe. Jupj tjemey nt'a Tiro po'o patja ne'aj p'intsja, Sidón po'o patja ne'aj p'intsja wa. Wa pjani wama tjemey. Jostsja gente ma ca jus nlayecj ne'aj já'asatsja. Newa nin, jus nlaytsja ne'aj tjac' jupj. ²⁵ Quepj pjani jus nleya na Jesús po'ó, leñ way tjac' jupj. Lapanen pü'ütsja quepj jucucus jos mo'ó. Mpes tjac' jupj Jesús nt'a, tüc' jin tjüjünsü Jesús wolap'a'. ²⁶ Griego waytsja quepan, judío tulucj. Sirofenicia mpe 'eseptsja. Pajal la tjemyona Jesús lal jupj ca pje'á jas majamas lapanen jupj jucucus jos mpe.

²⁷ Jesús jupj wola tjevele:

—Judiopan Dios ts'uyupj. Napj 'üsüs lejay yupj mpes. Yupj yuts'a'á ma polel la 'ayas la p'a. Nin p'iyá tsjictjacj jis ve ma polel la 'ayas yupj jis tsjiyó. Más 'üçj tsjictjacj jalá pjü jisas –nin tjevele Jesús.

²⁸ Quepj tjevele:

—T'üçj tjevelen. Nin p'in velé, ve tsjictjacj nepenowá palá tinca tsjictjacj jalá mpe. Niná 'üçj wa jalá tsjiyó witjacj. (Jupj quelel véletsja Jesús 'üçj wa se p'a'sa jupj.)

29 Jesúس tjevele jupj lal:

—'Üsüs way tjevelen jipj. Mpes jutja jipj wya nt'a.
Lapanen NASA tjemey cyucus jos mpe.

30 Mpes quepj tjemey quinam jupj wo nt'a. Ju-
cucus jus tjinyuca cjan casá pü'ütsja. Leñ quinam
lapanen.

*Yom pjots' la toptsja, ma 'üsüs véletsja. Jesú�
tji'yü'sa la tjiji jupj.*

31 Tiro po'o patja nepé tjemey Jesú�. Sidón culup-
wen nipj tjemey wa quinam. Tjemey 'üsü püné
nt'a, niná 'üsü Galilea ló. Ne'as tjemey Decápolis
po'o patja nt'a. **32** Ne'aj tüpü'ü na, jupj nt'a tu-
cuman wa yomen pjots' la toptsja. Ma wa polel
'üsüs véletsja yomen. La tjomon Jesú� lal jupj ca
po la mo'ot'es yom niná, mü'ü'süs ca. **33** Jesú�
jas tjan tjemyana jupj. Mos ts'ipal pjots' jul la
tje'yot'a jupj. Jupj mos ts'ipal p'iýá tipyuts'a wa,
po la tje'yot'a yom pwelam. **34** Tsjun po'ó tjinyuca.
Yümüçj tjeqjuesca. Tjevele: “¡Efata!” (Cupj velecj:
“Tjapjaca”.)

35 Mpes yom 'üçj pjócatsja tepyala. 'Üsüs polel
véletsja quinam. **36** Jesú� jis tjiyyü'ta pjü way jíjal
ma jis la veles la p'a jíjal nin tepyalá.

Mop'in nin tjowelepj. Newa jis tjiyyü'ta ma lo
veles, newa nin la pü'lüçj nin tjowelepj la p'a jíjal
nin tepyalá. **37** Pasal yólatsja Jesú� 'üsüs la tjiji
mpes. Tjowelepj: “Pjü way 'üsüs la tjiji. Jis pjats'
la topj, si 'ü'sa la siji, pjyacañ yupj. Maysa javelepj,
si 'ü'sa la siji wa, ne 'üçj javelepj.”

8

Jesús pülüçj way jilal jis tje'yaya la las.
(Mateo 15.32-39)

¹ P'a jawas pülüçj 'a jis tjimyula niswá Jesús nt'a. Cjuwatsja tsjan ca nlajacj yupj. Mpes Jesús tjevele yupj discipulopan jilal jis la cuwis. Tjevele:

² —Nola napj yupj mpes. Ts'ac' cont'e nasa qui'á jatja napj lal. Tecyawaja nasa yupj jis ve. ³ Ma quelel sin jyam yupj, laja secj p'in. Nepénowa campa patja. Jil na, sin napnapj way ca nsem, jis capj nt'ajas —nin tjevele Jesús.

⁴ Jupj discipulopan wola tjowelepj:

—Jipj selen jis wa cjuwá qui'á. Cjuwá ca'aj mpe jis la t'as pansas t'üç' jis la las yupj.

⁵ Jesús jis la tji'yüya yupj:

—¿Nol to'á nun pansas?

—Siete —tjowelepj yupj.

⁶ Jesús jis tjiyyü'ta gentas jis la 'osos 'amá 'alá. Nt'ya pansas sieteyá. Tjevele Dios lal tjüwü'i pansas mpes. T'üç' tjevele na, tjelepta pansas. Niná jis tje'yaya yupj discipulopan jis la 'ayas ne'aj jatjá. Nin la tjajay yupj. ⁷ Cjul tsjictjacj pjaní way p'in játjatsja wa yupj. Mpes Jesús tjevele wa Dios lal tjüwü'i cjulun mpes. Jis tje'yaya discipulopan. Tjevele ca jis ma'ayacj gentas. ⁸ Nin la tjajay, mpes pjü way tjalá gentas. Pjü jis col tipit'a tepyala. T'üç' tjalá na, newa játjatsja pan popé, cjul popé wa. Mpes discipulopan quiliyú mo'o t'olon pan tsjictjacj, cjul tsjictjacj wa, yupj ma pjü tjalá. Quiliyú siéteya tipit'a la tjajay pan mpes, cjul mpes wa. ⁹ Nasa tjalá niyom cuatro mil, pajal pülüçj.

T'üç' tjalá na, Jesús sin tjejyama yupj, mpes tjil.
10 Jesús barco wama tjemey yupj discipulopan jilal. Tjil Dalmanuta nt'a.

11 Fariseopan tjiquil Jesús nt'a quinam. La tjü'üy yupj lal tsjan mpes 'üçj la tjihi yupj la tijá. Ma topón Dios mpe tjac', mpes la tjomon yupj ca 'üsüs la mijis, gente p'in ma polel lajay jinwá. Nin mpes ca sin mü'üsüs ncu Dios jas tjejyama yupj, tjowelepj yupj.

12 Jesús yumüçj tjeqjuesca, 'aplijílatsja yupj pajal sey c'atsja mpes. Tjevele: "Nun quina potjaqué, lo moná napj ca 'üsüs la mejay, gente p'in ma polel lajay jinwá. ¿Tsjan mpes lo moná nun niná? T'üç' way velé, ma ca nin la mejay." **13** Jesús tjemey quinam yupj mpe. Barco wama tjemey niswá yupj discipulopan jilal, ne tjil. Quelel jiltsja 'üsü püné na'aj po'ó niswá.

Jesús jostsja yupj discipulopan ma mponecj fariseopan jilal, Herodes lal wa.

(Mateo 16.5-12)

14 Jesús discipulopan pan pülüçj ma tucutj. Yo' tepe'e. Pan pjaní jatatsja p'in. **15** Jesús tjevele yupj jilal:

—In tjajama. Po ma nujos t'as fariseopan jis levadura. Ma wa nujos t'as Herodes levadura. Yupj jis levadura malala pajal.

16 Jupj discipulopan ma sin tji'yüsa Jesús tjevelá. Yuwá p'in jis la tjü'üy tsjan mpes nin tjevele yupj. Tjowelepj: "Pan cjuwá cupj, mpes nin tjevele niná". **17** Jesús seletsja nin tjowelepj yuwá. Mpes yupj tjevele yupj jis lal:

—¿Tsjan mpes nun weletsja cjuwá pansas? ¿Ncu ma nusin 'yüsa custjay? ¿Ncu ma polel nusin 'yüsa?
18 Nun jis jun janapj nun. ¿Ncu ma nusin 'yüsa tsjan nucú? Nun jis pjats' janapj nun. ¿Ncu ma sin 'yüsa pjo'oqué mpes? ¿Ncu ma nujola pyala napj la tjejay? **19** Pan cínguiya tjelepj napj, jis tje'yá niyom cinco mil tjalá. Nun quiliyú mo'o t'olonó pan tsjictjacj yupj ma pjü tjalá. ¿Ncu nujola tepyala nol quiliyú tipit'a la tjüjí pan tsjictjacj mpes?

—Doce —tjowelepj yupj.

20 Jesús tjevele:

—P'a jyawca na pan siete tjelepj napj, jis tje'yá niyom cuatro mil tjalá. Nin p'iýá nun quiliyú mo'o t'olonó pan tsjictjacj yupj ma pjü tjalá. ¿Ncu nujola tepyala nol quiliyú tipit'a la tjüjí pan tsjictjacj mpes?

—Siete —tjowelepj yupj.

21 Mpes Jesús jis la tji'yüya:

—¿Ncu ma nusin 'yüsa custjay, napj najas nusin mü'üsüs mpes?

Yom ma polel tjinyúcatsja yupj, Jesús tji'yü'sa la tjiyi.

22 Betsaida nt'a tjil yupj. Ne'aj tjá'asa yom ma polel nyúcatsja; la p'a witjacj tucuman yupj Jesús nt'a. La tjomon Jesús lal po la mo'ot'es ma nyucá, mü'ü'süs ca yupj. **23** Mpes Jesús yupj mos ntjüi'lé, lal tjemey campa 'in yupj jis wa lejerí mpe. Ma nyuca jun mo'o tipyuts'a Jesús, po la tje'yot'a yupj jun. La tji'yüya:

—¿Ncu nyuc quinam?

24 Jupj jay pjucj jas tjiyünsa, tjinyuca, tjevele:

—Napj nyuc gente lyawuň. Newa yo jinwá yustapj jin nyuc.

²⁵ Mpes Jesúš yupj jun po la tje'yot'a niswá. Po la tje'yot'a na, yom 'üçj tjinyuca. Jun tji'yü'sa tepyala. Pjü way pasal 'üsüs nyúcatsja quinam. ²⁶ Jesúš jas tjejyama yupj wo nt'a. Tjijyü'ta:

—Ma ca mim yupj jis wa lejeň nt'a. Ma ca mvelen yupj jilal niná tepyalá.

*Pedro tjevele Dios jas tjejyama Jesúš nosis nt'a.
(Mateo 16.13-20; Lucas 9.18-21)*

²⁷ Jesúš wínetsja yupj discipulopan jilal Cesarea Filipo ne'aj p'in tapatja nt'a. Ne'aj pjaní way patja nt'a jis wa tjelejeri Cesarea Filipo t'asiyú. Pülüçj pátjatsja Cesarea Filipo nt'a. Jesúš pjaní pjaní tjemeytsja la nuc pjaní way patja nt'a. Ne'aj tjelyawuň na, Jesúš jis la tji'yüya yupj discipulopan jilal:

—¿Pjacj ne napj jin javelepj gentas?

²⁸ Wola tjowelepj:

—Nepénowa javelepj jipj ne Juan el Bautista p'iyá. Nepénowa javelepj jipj Elías, püna tüpü'ü p'iyá. La p'a wa javelepj jipj p'a profeta püna tüpü'á. Püna 'i tipü'i, niswa püt', nin javelepj gentas.

²⁹ Jesúš nin p'iyá la tji'yüya discipulopan jis lal:

—Ne nun, ¿pjacj ne napj jin welé nun?

Pedro wola tjevele:

—Cristo jipj. Jipj ne Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas qjuis capj la p'acj. Jipj mpes ca 'üsüs mpatjaquecj.

³⁰ Jesúš jis tjijyü'ta ma la veles niná la p'a jilal.

*Jesús tjevele la p'a ca mü'ü'nacj jupj.
(Mateo 16.21-28; Lucas 9.22-27)*

³¹ Jesú sin tji'yüsa la tjiji quinam jupj discipulopan. Tjevele jupj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Tjevele Dios jostsja ca pajal malala mpalas jupj. Tjevele co'müpan ma ca jisas nsem jupj. Nin p'iyá ca nsem sacerdote noypan, nin p'iyá Moisés popel sin 'yüsa lajay. Ma ca jisas nsem jupj, tjevele. Tjevele la p'a ca mü'ü'nacj jupj. Tjü'ünan na, ca jas müjünsüs ts'ac' cont'e na. Ca mpü'üm niswá, nin tjevele.

³² 'Üsüs way sin tji'yüsa la tjiji niná. Pedro ma jostsja niná ca mpalas Jesú lal, mpes jas tjan tjemyana jupj, cus tjeve'le. Tjevele:

—Ma ca nin mya mpalas. Dios ca cyapj mp'a'sas.

³³ Jesú la nujuya, yus tjinyuca discipulopan. Cus tjeve'le Pedrú, tjevele:

—Jutja napj mpe. Satanás jinwá velen. Jipj ma jele Dios jola jinwá. Yom p'in jola jinwá jele jipj — nin tjevele Jesú.

³⁴ Jesú nin tjevele na, tjevele jis la cuwis pjü ne'aj tjelejeri, tjevele yupj jilal, jupj discipulopan jilal tjevele wa:

—Nun popa quelel ncapj cyoñca, ma ca nin la mijis jupj jos jinwá. Nin ca la mijis napj lejaj jinwá. Napj cruz po'ó ca ma pats'. Malala ca mpalas wa jupj, ncapj cyoñca mpes. Jupj ca jas mü'üsüs napj mpes. ³⁵ Nepénowa ca quelel jis capj mp'a'sacj yupj p'iyá. Ma ca jisas malala se palá, mpes ca mvelecj napj lal japon tulucj. Mop'in ma ca mpatjam Dios lal. P'a casá nsem nepénowa jis lal. Nepénowa nca'lin napj lal japon mpes. Nca'lin

ca nacj napj mpes javelepj mpes. Nin mvelecj Dios 'üsüs liji gente jis lal napj mpes. Más 'üsüs ca jis mpalas yupj la p'a jis lal. Yupj lovin ca mpatjam Dios lal.

³⁶ "Nepénowa pülcj jatatj nosis casá, mop'in ma polel patja Dios lal. Pjü way jatatj nosis nt'a ca nacj. Newa 'üsüs way tulucj pjü niná, yupj ma polel patja mpes. ³⁷ Yupj ma polel jaylacj lajay mpatjam Dios lal.

³⁸ "Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Po ma nu tjemaycas napj mpes. Po ma nu tjemaycas napj velé mpes. Quina patja ma jisas Dios. Pajal malala nyuca lajay. Nun nu tjemaycas yupj ca jus nlayersc nun ncapj coñcó, ne mayca wa ca nsem napj nun mpes, niswa tjacuwis na. Niswa tjacuwis na, pjü ca nucucj pajal püné napj, Mpapay jinwá. Ncuwis Dios angelpan jis lal.

9

¹ Jesús tjevele wa yupj jilal:

—T'üç' way velé nun jilal. Nun nepénowa ca nucú Dios ca müjü'tüs nosis nt'a. Custjay ma taca'lique na p'in, nun ca nucú niná. Newa potjaqué na p'in, pajal 'üsüs ca mpalas Dios pajal püné mpes.

*Jesús jas jaw tepyala Dios mpes.
(Mateo 17.1-13; Lucas 9.28-36)*

² Ts'ac' séisiya tjejyawca na, Jesús tjemey Pedro lal, Jacobo lal wa, Juan lal wa. Yupj jis lal tjemey joc' campanya torica nt'a, tucuc' pacá nt'a. Yupj yulupjana way p'in tjil. Ne'aj tjatja na, Jesús p'a casá justa tepyala tjunuc yupj. ³ Jupj jas quip pajal pje tepyala, jas jaw jinwá. Ma polel pülcj la patsj ne pajal pje way cüpalas Jesús jas quip pje

way tepyala jinwá. ⁴ Nepé lay tepyala wa Elías. Moisés lay tepyala wa. Yupj manas profetapan püna tapatjá. Tjoweleptsja Jesús lal. ⁵ Pedro tjevele Jesús lal:

—Rabbí, po 'üsüs qui'á jyatjaquecj. Ts'epjel cónt'eya ca sin müjünsücj. Pjaní jipj mpes ca nsem, pjaní Moisés mpes ca nsem, pjaní Elías mpes ca nsem.

⁶ Ma seletsja tsjan más 'üçj la veles, mpes niná tjevele. Pajal lacj jeyaptsja yupj.

⁷ Jupj nin tjevele na, mol lay tepyala, palá tjac' yupj jis capá nt'a. T'asiyú tóñcatsja. Nepé vele pjactsja: "Niná napj Natjam. Quelel lejay jupj. Tjapja'aqué jupj velá", nin tjevele mol mpe. ⁸ Nin tjeptyacaň na p'in, t'asiyú tjunuc yupj. Jesús jusapj tóñcatsja. Leňtsja Moisés, Elías leň wa.

⁹ Yacjaya joc' mpe palavin tjiquil. Palavin jiquiltsja na, Jesús jis tjiyyü'ta ma jis la veles la p'a jilal tsjan tjunuc yupj. Tjevele jupj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Mpa'is ca, ca jas müjünsüs la püt'üs niswá, tjevele. Jas tjiyyünsa na, 'üçj jis la veles tjunuc mpes joc' mo'ó; nin tjevele Jesús yupj jis lal.

¹⁰ Mpes ma tjowelepj niná la p'a jilal. Yuwá p'in jis la tjü'üy tsjan mpes Jesús tjevele mpa'is ca, jas müjünsüs la püt'üs niswá. ¹¹ Tjowelepj Jesús lal:

—Cupj pyonecj jipj niná Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas. ¿Tsjan mpes niyom nepénowa javelepj Elías mwalá way jac'? Nin javelepj Moisés popel sin 'yüsa lajay.

¹² Jesús wola tjevele:

—T'üç' way Elías mwalá way jac' Jepa Püné lal. Dios Popel vele jupj pjü 'üçj liji Jepa Püné jac' mpes.

Mop'in nin, Dios Popel vele pasal malala ca ma palas. Nosis casá patja malala ca mvelecj napj nin po'ó. ¿Ncu solejé tsjan mpes Dios Popel nin vele? ¹³ Nasa tjac' Elías. Malala la tjajay jupj lal, yupj jisastsja jinwá. Dios Popel tjevele ca nin la mijicj jupj lal, ne nin la tjajay —nin tjevele Jesús.

*Jesús pje'á la ts'iya lapanen tjamacjas jos mpe.
(Mateo 17.14-21; Lucas 9.37-43)*

¹⁴ Joc' 'alá mpe tjiquil na, niswa tjal la p'a discipulopan nt'a. Tjunuc gente pülcj t'asiyú lejerntsja yupj jilal. Niyom nepénowa la veleltsja yupj jilal. Yupj ne Moisés popel sin 'yusa lajay witjacj. ¹⁵ Pjü way ne'aj 'a jis tjimyula ma salejeptsja Jesús ncuwim quinam. Mpes tjac' na, po yólatsja yupj tjac' mpes. Ts'equener la tjalapan yupj lal. ¹⁶ Jesús jis la tji'yüa discipulopan:

—¿Tsjan niná nun tjoweletsja niyom nenem jilal, lo velelé?

¹⁷ Yom p'a wa wola tjevele Jesús lal 'a jis tjimyula popé:

—Natjam lal tjacuwis jipj nt'a. Lapanen pü'ü yupj jos mo'ó. Natjam ma polel vele liji jupj, lapanen. ¹⁸ Nenéyawa tjüi'le jupj. Ntjüi'le na, 'amá po'o tyüla liji jupj. Natjam lampe p'yoya, wüis si quilila. Pajal cyac'aja. Napj la tjemyon jipj discipulopan jilal yupj ca pje'á la ncoyecj lapanen. Ma polel nin la tjajay yupj.

¹⁹ Jesús tjevele yupj jilal:

—Nun ma poné napj lal. Pajal püs way li nuctsja nun ca mponé napj lal. Püs way tüpü'üs nun lal quinam. Lowa, yupj jatjam lal nculá.

20 Nin la tjajay, lal tjiquil. Lapanen Jesús jus tjinyuca na, tjamacjas jun jyu'ya, ticyüçüyü la tjiji jupj. Tyüla jupj, la ts'yüpjütü. Lampe p'yóyatsja.

21 Jesús la tji'yüya tjamacjas popay lal:

—¿Ncu püs way nin pyálatsja?

Jupj wola tjevele:

—Mwalá way tepyala jupj tsjictsjna na. **22** La pülüçj jupj tyüla nas 'awa mo'ó, 'üsü mo'ó 'ots'ipj, lapanen nin liji. Quelel 'yü'na jupj. Jipj polel qjuis capj p'yacj ca nacj. Jele t'as malala qjuis tepyala mpes. Qjuis capj tjep'ya'sa.

23 Jesús tjevele:

—¿Tsjan mpes velen napj polel nucopj p'yacj ca nacj? Jipj napj lal pyon, pjü 'üçj la pal.

24 Mpes leñ way yumüçj tjevele:

—Napj pyon. ¡Ncapj tjep'ya'sa, más 'üsüs ca mpon!

25 Pülüçj ts'equeneñtsja yupj nt'a jis la nuc teypyalá. Mples Jesús cus tjeve'le lapanen. Tjevele:

—Tjamacjas niná ma pjoca, ma wa vele, jipj nin lejay. 'I jütütj, jutja jupj jos mpe. Lovin ma ca mim jupj jos mo'ó niswá —nin tjevele jupj lapanen lal.

26 Nin tjevele na, lapanen yumüçj la tipiya. Tjamacjas jun jyu'ya, pajal ticyüçüyü la tjiji jupj. Tjemey jupj. Tjamacjas tepe'e jinwá pü'ütsja jupj. Pülüçj tjowelepj nasa tepe'e. **27** Tepe'e tulucj jupj. Jesús jupj mos mpes ntjüi'le, jas tjiyünsa. Tóncatsja jupj quinam.

28 Yacjaya Jesús wama tjemey. Jupj discipulopan wama tjil wa, la tjü'üy jupj lal la p'a leñtsja na:

—¿Tsjan mpes ma polel pje'á jas tjejyamacj lapanen niná?

29 Jis wala tjevele:

—Lapanenpan nepenowá pajal costa way sin jomá. Nintsja niná. Más 'ücj lo moná Dios lal ca 'ücj jas majamá; ts'ac' pjaní ma ca nlajá, Dios lal ca mvelé p'in. Ma nin lojí, ma ca mim —nin tjevele Jesús.

³⁰ Locopyaya tjemey Jesús, jupj discipulopan jis lal. Galilea culupwen nijp tjl yupj. Jesús jostsja la p'a ma ca jus nlayecj ne'aj lyawuňtsja yupj. ³¹ Sin tji'yüsa la tjíjitsja jupj discipulopan, ne nin. Yupj jis lal tjevele: “Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Dios ca ma'ayas niyom ca malala la mijicj napj lal yupj jisas jinwá. Ca ma 'ü'nacj; locopyaya, ts'ac' cont'e na ca nin müjünsüs la püt'üs niswá”, nin tjevele jupj. ³² Yupj ma sin tji'yüsa jupj tjevelá. Lacj tjeypaj, mpes ma queleltsja la 'üy tsjan mpes nin tjevele.

*Jesús sin tji'yüsa lis tjiji pjacj más püné nsem.
(Mateo 18.1-5; Lucas 9.46-48)*

³³ Ne'as tjl quinam Capernaum nt'a, pülücj patja nt'a. Wama tyatja na Jesús la tji'yüya jupj discipulopan jilal:

—¿Tsjan mpes lo veleletsja nunwa tjalawú na?

³⁴ Lyájasa tyatja yupj. Jis tjemyácatsja yupj. Ma quelel javeleptsja tsjan tjowelepj yupj jümücj casá tjelyawuň na. Nin tjowelepj cana yupj popé más püné. Niná mpes la tjowelet discipulopan.

³⁵ Jesús 'etjele quinam. Tjevele jis la cuwis jupj discipulopan. Tjevele:

—Nujisas noypan ca nsem nun, más 'ücj po 'in tsjictjacj jin nujola t'as nun p'iyá. Nun pjü jis mozopan nu tepyala na, noypan ca nsem nun.

36 Jupj nin tjevele na, tsjicj tecyumaná, discipulopan culupwen nt'a tjijyünsa yupj. Col tjevyala tsjiquis. Jesús tjevele yupj jilal:

37 —Gente pülucj nin jinwá patja, yupj tsjicj niná jinwá. Najas nun ma nujola noypan way nun p'iyá. Najas 'üsüs lojí yupj jilal napj mpes. 'Üsüs lojí na yupj jilal, t'üc' way 'üsüs wa lojí napj lal. 'Üsüs lojí na napj lal, t'üc' way 'üsüs wa lojí Dios lal; yupj nin tjejyama qui'á.

Dios mpes tsji' lajay, pjü Dios ts'uyupj jilal tsji' lajay.

(Mateo 10.42; Lucas 9.49-50)

38 Juan tjevele Jesús lal:

—Nejepa, jus tjinyucucj yom p'a wa lapanenpan pje'á li ts'iyatsja yupj. Jipj lyá tjevele mpes lapanenpan pje'á la ts'iya. Tjevelecj yupj lal ma nin ca la mijis yupj, ma ncuwa popa ne.

39 Jesús tjevele:

—Po ma müjü'tü yupj ma ca nin la mijis. Jupj napj nlá vele 'üsüs la mijis, yom p'in ma polel liji jinwá. Yom nin lijá, ma malala mveles ca napj nin po'ó yacjaya. **40** Jupj p'a casá jola tulucj cupj qjuijal, qjuis capj p'ya'sa yupj. **41** Nepénowa ca nucopj mp'a'sacj ca nacj nun ncapj coïcó mpes. 'Üsü ca nu ma'ayacj müsiqué p'in ca nacj, 'üsü nu vya na. T'üc' way velé napj, Dios ca 'üsüs la mijis yupj jis lal nin la tjaxay mpes p'in.

Malala lajay malala ca jis mpalas.

(Mateo 18.6-9; Lucas 17.1-2)

42 "Tsjictjacj nepénowa japon napj lal. P'a wa nin la qjuijis ne tsjictjacj nenem malala nyuca la

qjuijicj, malala pajal ca nsem jupj lal, nin la tjiji mpes. Más 'ücj nactsja la p'a wa pe püné ntsu'pacj jupj mwen po'ó, ca 'üsü püné mo'o la nts'iyacj, mpa'is.

43 "Po ma malala la müjí. Nun quelel malala lojí nun jis mas mpes, ma la müjí. Nun jis mas cjuwá jinwá jin nujola t'as. Nun jis mas taná t'ü jinwá jin nujola t'as. Más 'ücj nun jis mas cjuwá, mpatjaqué Dios lal. Más malala nsem nun jis mas mat'e nlawú 'awa püné nt'a. Ne'aj leñ pjacj se wat'ata 'owus.

44 'Pajal malala ne'aj. Lotsjotsj lovin yupj jis p'üy jalá. 'Awa pwe lovin ne'aj.'

45 "Nun quelel lowú, malala la müjí, ma la müjí. Nun jis tsjam cjuwá jinwá jin nujola t'as. Nun jis tsjam taná t'ü jinwá jin nujola t'as. Más 'ücj nun jis tsjam cjuwá, mpatjaqué Dios lal. Más malala nsem nun jis tsjam mat'e nlawú 'awa püné nt'a.

46 'Pajal malala ne'aj. Lotsjotsj lovin yupj jis p'üy jalá. 'Awa pwe lovin ne'aj.'

47 "Nun quelel malala lojí nun nucú mpes p'in, ma ca nucú niná. Nun jis jun tulucj jinwá jin nujola t'as. Nun jis jun pje'á la ts'i jinwá nujola t'as. Más 'ücj nun jun pjaní mpatjaqué Dios pü'ü nt'a. Más malala nsem nun jis jun mat'e nlawú 'awa püné nt'a.

48 'Pajal malala ne'aj. Lotsjotsj lovin yupj jis p'üy jalá. 'Awa pwe lovin ne'aj.'

49 Pjü ne'aj ca malala jis mpalas 'awa mpes.

50 "Sal 'üsüs way. (Sal mpes ts'yuca pwisis, ma malala mpalas, ma mojo jupj.) Nin tulucj sal ma wüjü na. Sal ma wüjü na, ma polel wüjü lajay jupj. Najas sal 'üsüs jinwá nsem nun nosis casá. 'Üsüs ca

la müjí napj najas jin. Mpes ma ca pjü malala jis mpalas nosis casá patja. Po ma la tjowe'lé nunwá. Quelel lis müjí nun jis pülüpán.

10

*Malala Dios lalyom se jamá jupj jats'om.
(Mateo 19.1-12; Lucas 16.18)*

¹ Jesúsj tjemey quinam. Tjemey Judea nt'a. Tjemey 'üsü püné na'aj po'ó, 'üsü niná Jordán lotsja. Gente pülükj tjiquil niswá jupj nt'a. Sin tji'yüsa lis tiji, jupj lovin nin la tiji jinwá. ² Fariseopan nepénowa tjiquil wa Jesúsj nt'a, la 'üytsja jupj lal. Majisastsja Jesúsj. Yólatsja costa way nsem jis wala la veles. Jisastsja jupj mveles malala ca nsem judiopan jis lal. La tju'üy:

—¿Ncu 'ücj Dios lal yom se jamá jupj jats'om, jats'om ma ncuwim niswá?

³ Jesúsj jis wala tjevele:

—¿Ncu solejé tsjan tjiyü'ta Moisés püná?

⁴ Tjowelepj:

—Jupj tjevele yom ma jos na jupj jats'om, 'ücj papel mpaques, ma'ayas jupj. Papel ca mveles quepj niná jupj jats'om tulucj quinam.

⁵ Jesúsj tjevele:

—Nun ma quelel lojitsja Dios jos jin. Nin mpes Moisés tjevele yom ca nin la mijis jats'om se jamá na.

⁶ "Dios nosis la tiji na, jupj ma jostsja yom nin liji. 'La tiji wa niyom, nequem, 'ücj ca mwayiñ yupj.' ⁷ Dios tjevele: 'Yom ca mim popay mpe, jamay mpe, jats'om lal lo püt'üs. ⁸ Ca quelel la mijis jupj. Manas ca jüp'üy pjaní jinwá nsem yupj.' Nin mpes yupj mat'e tulucj, tjewyayiñ na. Yupj jüp'üy

pjaní p'in nsem Dios lal. ⁹ Dios yugo sey pjucj po'o tipyünta jinwá la tjiji. Dios p'iyá nin la tjiji na, gente ma polel sin tjan sin majamacj –Jesús nin tjevele.

¹⁰ Yacjaya Jesús discipulopan yusapj játjatsja wa mo'ó Jesús lal. Yupjjisastsja yupj ca 'üsüs mveles niná, tsjan mpes yom ma polel se jamá jats'om. ¹¹ Jesús tjevele:

—Yom se jamá jats'om, p'a lal woya ca nacj. P'a lal woya na, Dios ca mveles yom niná ca ma jats'om ne'aj mya'na yupj. P'a lal woya, malala liji jats'om mwalá way lal. ¹² Nenéyawa quepj jama voyum mpe. Niná quepan p'a yom lal woya. Yupj p'a voyum lal mpü'üm, mop'in Dios ca mveles quepj niná ma voyum lal wine. Malala lajay p'in Dios lal —nin tjevele Jesús.

Jesús jostsja tsjictjacj jiquil yupj nt'a.

(Mateo 19.13-15; Lucas 18.15-17)

¹³ Nepénowa tucuman yupj jis tsjictjacj Jesús nt'a. Jisastsja Jesús tsjictjacj sey pjucj po la mo'ot'es, mveles ca 'üsüs jis mpalas tsjictjacj Dios mpes. Jesús discipulopan jis capj tjowelel yupj, tsjictjacj jis lal tjiquil mpes.

¹⁴ Jesús tjapjaca yupj tjowelepj. Po ma jostsja tjowelepj. Tjevele: “Jis ma'ayá ca ncul tsjictjacj napj nt'a. Po ma jis müjü'tü ma ncul. Gente japon tsjictjacj japon jinwá, Dios 'ücj si jütüta yupj. ¹⁵ Ücj tsjictjacj jilal Dios si jütüta. Gente ma jisas Dios si jütüta yupj, tsjictjacj jinwá, ma ca Dios popa jis mpalas yupj. T'üç' niná”, Jesús nin tjevele. ¹⁶ Tsjictjacj pwena tje'yonsa yupj quinam. Sey

pjucj po la tje'yot'a, tjevele 'üsüs jis mpalas Dios mpes.

Costa way püliücjatatj Dios si jütüta popa se palá yupj.

(Mateo 19.16-30; Lucas 18.18-30)

17 Jesús tjemey quinam. Jámatsja na yom ts'üequené, tjac', tüic' jin tjüjünsü Jesús wolap'a'á. Tjevele:

—'Üsüs way jipj. 'Üsüs sin 'yüsa lejay. Naja mvelen napj lal tsjan más 'ücj la mejay napj ne ca Dios la mijis 'ücj mpü'üs lovin jupj lal.

18 Jesús jupj wola tjevele:

—¿Tsjan mpes tjevelen napj 'üsüs way? Dios p'in 'üsüs way jupj. **19** Jipj selen Dios tjijyü'ta jupj Popel mo'ó. Tjijyü'ta ma mü'ü'nan la p'a. Tjijyü'ta niyom ma ca ne'aj jis manucj sejats'om tulucj. Tjijyü'ta nequem ma ca mal yupj jis vayum tulucj jilal. Ma mpequem. Ma la ntsawilin. Ma la ntsawilin la t'anques la p'a juts'a'á. 'Üsüs la mijin pyapay, jemay jilal. Jele nsem noypan way yupj jipj lal.

20 Ninana yomen wola tjevele:

—Lovin la tjejay niná jupj tjijyü'tá. Napj tsjictsjna p'in lovin nin la tjejay.

21 Jesús jus tjinyuca jupj. Quelel la tjiji jupj, mpes tjevele:

—Pjaní way ma la tjejay jipj custjay. Pjü way vender la mijin jipj jits'a'á. T'emel niná jis ma'ayan t'emel cjuwá mpes. Nin la tjejay na tsjay püliücj ca nta'an Dios pü'ü nt'a. Nin la tjejay na ncuwim. Nin ca la mijin napj lejay jinwá. Napj cruz po'ó ca ma pats'. Malala ca mya palas wa, ncapj cyoñ mpes. Ca jin mü'üsüs napj mpes.

22 Yom niná tjapjaca na, pasal 'aplijila tepyala jupj. Tjemey. Pajal pülüçj tyá'atsja, ne ma queel líjitsja jupj Jesús tjevelá.

23 Mpes Jesús yus tjinyuca jupj discipulopan. Tjevele yupj jilal:

—Pajal costa way pülüçj jatatj Dios si jütüta popa se palá yupj.

24 Jupj discipulopan pasal yólatja niná tjevele mpes. Jupj niswa tjevele:

—Gente nepénowa japon 'üsüs mpatjam yupj jatatj mpes; pülüçj jatatj yupj. Costa way Dios si jütüta popa se palá yupj. **25** Pasal costa way camello jav jul casá jama. Camello ma polel nin liji niná. Más 'in costa way pülüçj jatatj Dios si jütüta popa se palá yupj.

26 Jupj discipulopan pajal nin yólatja quinam niná tjevele mpes. Tjowelepj yuwá: “Pajal costa way Dios si jütüta popa se palá yupj. Pjü way ma 'üsüs se palá Dios lal ca nacj, ma mpatjam Dios lal.”

27 Jesús yus tjinyuca, tjevele:

—Gente yusapj p'in ma polel 'üsüs se palá Dios lal. Dios 'ücj nin liji yupj mpes. Pjü way 'ücj liji Dios.

28 Pedro Jesús lal tjevele:

—Cupj cuts'a'á jatja tjeleque jipj lal. Tjeleque cyapj la corí.

29 Jesús tjevele:

—Nun nuts'a'á jatja tjalawú napj lal, 'üsüs pajal napj lal. Po 'üsüs ca nsem nun mpes, nin la tjüjí mpes. Nepénowa queel pjü lajay napj najas jinwá, queel javelepj p'a jilal napj 'üsüs la tjejay gente mpes. Nin mpes jil nepenowá yupj jis wa mpe. Jil jis pülüçpan mpe ca nacj. Nepénowa jil yupj jis

papay mpe, sejamay mpe 'ots'ipj. Nepénowa jil yupj sin popa mpe. Nepénowa jil yupj jis mama mpe. ³⁰ T'üç' way pasal pülüçj ca jis ma'ayas Dios yupj nin la tjajay mpes. Nin ca jis ma'ayas nosis casá patja na. Ca jis ma'ayas jis wa pülüçj. Ca jis ma'ayas jis pülcpan pülüçj, sejamay pülüçj 'ots'ipj, sin popa pülüçj 'ots'ipj. Ca jis ma'ayas wa momas pülüçj. Newa nin, gente la p'a malala nyuca lis mijicj, yupj ncapj jacoñ mpes. Tsjicj way p'in malala se palá yupj. Niswa tjacuwis na, lovin ca mpatjam Dios lal, nin ca jis ma'ayas. ³¹ Nepénowa püna p'in topón napj lal, tsjictjacj ca nsem napj jepa 'os na. Nepénowa p'a jawasa ca mponecj, noypan ca nsem yupj. Nin ca nsem pülüçj jis lal –nin tjevele Jesús.

*Niswa Jesú斯 tjevele mpa'is ca jupj.
(Mateo 20.17-19; Lucas 18.31-34)*

³² Jiltsja quinam Jerusalén nt'a. Jesú斯 mwalá way jámatsja. Discipulopan ma sin 'yüsatsja tsjan mpes jupj ne'aj jámatsja. La p'a wa yupj jis lal jiltsja, lacj jeyaptsja ca malala mpalas Jesú斯. Jupj discipulopan dóceya jis lal sin tjan tjemey niswá. Jilal tjevele tsjan ca mpalas jupj lal. ³³ Tjevele: "Jerusalén nt'a leque quinam. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Dios ca jis ma'ayas niyom nepénowa malala la mijicj napj lal; sacerdote noypan ca nin la mijicj, Moisés popel sin 'yüsa lajay ca nin la mijicj wa. Yupj ca mvelecj napj malala la tjejay. Ca mvelecj ca ncapj ntülüçj, ma pats'. Mpes ca ma manucj judiopan tulucj nt'a. ³⁴ Yupj ca la mpjüts'ünüçj napj lal. Napj nin po'ó ca mputs'acj, ca ma süpüçj wa. Ca ma 'ü'nacj. Ts'ac'

cont'e tepyala na ca nin müjünsü, mpü'üs niswá", tjevele jupj.

*Jesús jos jupj sa cori ma püné jin yola yupj p'iyá.
(Mateo 20.20-28)*

³⁵ Discipulopanmát'eya tjiquil Jesús nt'a; Jacobo pjaní, Juan pjaní wa, yupj Zebedeo jatjampan. Tjowelepj:

—Jesús, qjuisas jipj ca nin la mijin cupj qjuisas.

³⁶ Jesús jis la tji'yüya:

—¿'Oyn jisas la mejay napj nun mpes?

³⁷ Tjowelepj:

—Jipj ca Jepa Püné nsem p'a jawasiyá. Cupj quelel jyatjaquec jipj lal, pjaní jipj li'inyampe, pjaní wa jipj nancupwepe.

³⁸ Jesús tjevele:

—Nun ma solejé tsjan niná nun lo moná. Malala ca ma palas. ¿Ncu 'ücj wa nun jilal ca malala nu mpalas, malala ne palá jinwá? Malala ca nsem pajal.

³⁹ Tjowelepj:

—'Ücj wa niná cupj qjuilal.

Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nin ca nsem nun lal. Ca malala nu mpalas, malala ne palá jinwá. Malala ca nsem pajal.

⁴⁰ Newa nin, napj ma polel velé nun ca majatjaqué napj lal, pjaní li'inyampe, pjaní wa nancupwepe. Dios la t'ya pjacj majatjum ca ne'aj. 'Ücj la tiji nasa yupj mpes —nin tjevele Jesús.

⁴¹ La p'a discipulopan diéziya tjepjyacañ yupj nin la tjomon Jesús lal. Mpés ts'a tji'in Jacobo lal, Juan lal wa. ⁴² Mpés Jesús tjevele ca pjü 'a jis mulus jupj nt'a. Tjevele:

—Judiopan tulucj jis jepapan jajütütj la p'a wa, yupj noypan mpes. Yupj nin yola 'üçj nin lajay jepapan. Nin p'iýá yupj jis auxiliarpan yumüçj se jütütj wa ne'aj patjá. ⁴³ Nin tulucj ca nsem nun jis lal. Nun p'in nujos noypan nsem nun, ca pajal 'üsüs la müjíla p'a mpes. Yupj jis mozo jinwá nsem nun. Nin lojí na, noypan nsem nun. ⁴⁴ Nujisas nun más 'üsüs way nsem pjü way jilal, ca 'üsüs la müjí lovin pjü way jis lal. Pjü jis esclavo jinwá ca nsem nun. Nin lojí na, más 'üsüs nsem nun la p'a jis lal. ⁴⁵ Nin lejay napj. Napj p'iýá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Napj tjacuwis jis capj la p'acj la p'a. Yupj ncapj jap'acj mpes tjacuwis tulucj. Malala jis tepyala nosis casá patjá, malala la tjajay mpes. Napj ma pats' ca yupj mpes. Nin mpes yupj popa pülüçj ca 'üsüs nsem Dios lal —nin tjevele Jesú.

*Bartimeo ma polel nyúcatsja. Jesú斯 tji'yü'sa la tiji
jupj.*

(Mateo 20.29-34; Lucas 18.35-43)

⁴⁶ Ne'as tjil Jericó nt'a, pülüçj patja nt'a. Yac-jaya Jesú斯 tjemey yupj discipulopan jis lal Jericó mpe. Gente la p'a pülüçj jis capj tocoñ jümüçj nt'a. Yom ma polel nyúcatsja ne'aj já'asatsja jümüçj nt'a. Bartimeo lotsja. Timeo jatjam waytsja jumpj. Lovin t'emel la tjemyónatsja. ⁴⁷ La p'a wa jumpj wola tjowelepj Jesú斯 ne'aj jámatsja. Mpes pajal yumüçj la tipiya:

—Jesú斯, ncapj tjep'ya'sa. Dios jin tjejyama nosis nt'a. Jipj David püna tüpü'ü popa p'iýá.

⁴⁸ Pülüçj cus tjowelepj jumpj. Tjowelepj:

—¡Lyájasa t'as!

Más yumüçj la tipiya:

—Ncapj tjep'ya'sa. Dios jin tjejyama nosis nt'a.
Jupj David püna tüpü'ü popa p'iyá.

⁴⁹ Jesú斯 tyantaná. Tjevele:

—Mvelé ncuwim napj nt'a.

Mpes tjowelepj ma nyuca lal:

—Ücj jyas t'as. Jin tijiyünса. Jupj jos jipj jay jupj nt'a.

⁵⁰ Mpes jupj cobija palá la ts'iya. Leñ way jas tijiyünса, tjemey Jesú斯 nt'a.

⁵¹ Jesú斯 la tji'yüa:

—¿Tsjan jyas napj lejay jipj mpes?

Ma nyuca tjevele:

—Nejepa, po quelel nyuc napj.

⁵² Jesú斯 tjevele:

—Jipj tepyon napj polel 'i 'ü'sa lejay mpes nasa 'i tjü'ü'sa jipj. Ücj mim quinam.

Leñ way 'ücj nyuca tepyala. Cus tecyoñca Jesú斯 jümüçj nt'a.

11

Gente 'üsüs tjowelepj Jesú斯 po'ó, Jerusalén nt'a tjemey na.

(Mateo 21.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)

¹ Ne'aj way p'intsja quinam Jerusalén nt'a. Ne'as tjal Betfagé nt'a nepénowa tapatja nt'a, Betania nt'a wa nepénowa tapatja nt'a. Jis wa ne'aj lejeritsja tucuc' po'ó, niná tucuc' Olivos ló. Ne'aj tjal na Betfagé nt'a, Betania nt'a wa, Jesú斯 discipulopan mát'eya sin tjejyama, ² tjevele: "Lowa yupj jis wa lejeri nt'a. Ne'as tjalawú na soysoy tsjicj ca nucú. Mwen tsyu'pa toñca jupj. Casá 'osos secj jupj custjay. 'Osocté, ncumaná ma 'e jupj. ³ P'a wa ca

nu la mü'üyas ca nacj tsjan mpes socté jupj. Wola mvelé Nujepa jos jupj. Lerň way ca jas majamas, ca ncunucj jupj niswá, ca mvelé nun.”

⁴ Mpes tjil yupj. Jus tjunuc soysoy tsjicj, tsyu'pa tóïcatsja jümüçj nt'a. Wa jun vilicj nt'a tóïcatsja jupj. Soc jupj.

⁵ Nepénowa lejeñtsja ne'aj, mpes yupj soysoy soc na, la p'a jis la tjü'üy: “¿Tsjan mpes nin lojí? ¿Tsjan mpes socté soysoyos?” ⁶ Nin p'iyá jis wala tjowelepj Jesúsj tjevele jinwá. Mpes la p'a tjowelepj 'üçj jis la winin. ⁷ Tjaman soysoyos Jesúsj nt'a. Sin quip pje'apa la tsjinan soysoy lüicj casá. Jesúsj casá 'etjele quinam. ⁸ Gente pülüçj yupj sin quip pje'apa tapajatj jümüçj po'ó. La p'a wa manaca pjwel t'ü manaca lejeň nt'a. Tucutj, jis tapajatj jümüçj po'ó. Nin la tjajay 'üsüs lo pal jümüçj po'ó Jesúsj jama nt'a. ⁹ Gente pülüçj Jesúsj mwalá way jiltsja. Pülüçj cjähril jiltsja wa. Yümüçj tjowelepj:

“Üsüs pjac tjowelé Jesúsj po'ó.

Dios pajal 'üsüs ca la mijis jupj mpes.

Dios mpes vele jupj,

Dios ne cupj qjuis Jepa Püné.

¹⁰ Pasal püna David israelpan jis jépatsja, cupj ne jupj popa p'iyá. Jesúsj ca müjü'tüs quinam, David tjiyü'ta jinwá.

Tsjun po'o patja 'üsüs pjac ca mvelecj wa
Jesúsj po'ó.”

Nin tjowelepj.

¹¹ Jesúsj ne'as tjemey quinam Jerusalén nt'a. Dios wo nt'a tjemey. La tepyala tjinyuca jupj ncu 'üsüs lajaysja ne'aj. T'awaná tepyala mpes tjemey

niswá Betania nt'a, nepénowa patja nt'a. Jupj discipulopan dóceya jilal tjemey jupj.

¹² Yaya tjal Betania mpe. Jesús vecj pé'etsja. ¹³ Higuera tjinyuca jupj, campa way tóicatsja 'in. Higuera niná julupj 'üsüs lo pistsja. Lo jánatsja. Mpes Jesús tjemey jupj nt'a. La tepyala julupj. Cjuwatsja jupj. Lo p'in tjinyuca. Ma ne'as custjay lo valas. ¹⁴ Mpes Jesús tjevele higuera lal jupj lovin ma ca mvalas niswá. Jupj discipulopan tjepjyacañ nin tjevelá.

Jesús ma jostsja vender lajay Dios wo nt'a.

(Mateo 21.12-17; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

¹⁵ Ne'as tjal na Jerusalén nt'a, Jesús tjemey Dios wo nt'a. Vender lajaytsja ne'aj, jaylacj lajaytsja wa ne'aj. Jesús pje'á sin tjeyyama pjü way. Ma jostsja nin lajay Dios wo nt'a. Nepénowa judiopan jis t'emel vender lajaytsja romanopan jis t'emel mpes. Judiopan jis t'emel mpes p'in 'üçj jaylacj lajaytsja ne'aj, Dios wo nt'a. Jesús yus ts'eptaná yupj jis mesa. Nepénowa sipipj vender lajaytsja. Jupj yus ts'eptaná wa yupj jis banco tsjictjacj.

¹⁶ Ma jis tje'yaya jis la winin ne'aj vender lajay tucutj na. ¹⁷ Nin la tjihi na, jupj sin tji'yüsa lis tjihi ne'aj. Tjevele: "Dios Popel vele Dios tjevelá jupj wo mpes. Vele: 'Ninana nawá nt'a javelepj napj lal. Gente pjü way 'üçj javelepj napj lal ne'aj. Nin ca ló nsem wosis', Dios Popel nin vele. Nun ma nujos niná. Nun la tjüjí pwecapan 'a si mulú qui'á."

¹⁸ Sacerdote noypan tjepjyacañ Jesús tjevelá, niyom Moisés popel sin 'yüsa lajay tjepjyacañ wa yupj. Jus nlaytsja gente pjü way ne'aj pajal yólatsja Jesús 'üsüs sin tji'yüsa lis tjihi mpes. Sacerdote

noypan nin yólatsja gente lovin ca jisas nsem Jesús. Ma jisastsja. Nin p'iyá yola watsja Moisés popel sin 'yüsa lajay. Mpes yuwá tjowelepj 'oyn la cqjuijicj cü'ü'nacj Jesús.

¹⁹ T'yaja na Jesús tjemey Jerusalén mpe jupj discipulopan jis lal.

*Higuera ts'üique tepyala Jesús tjevele mpes p'in.
(Mateo 21.20-22)*

²⁰ Yaya püstapj jiltsja na, higuera jus tjunuc niswá. Ts'üique tepyala, tepe'e jupj, tjunuc.

²¹ Pedro jola tepyala Jesús tjevelá higuera lal. Tjevele Jesús lal:

—Rabbí, tjinyuca. T'añ tjevelen higuera lal lovin ma ca mvalas niswá. Nasa ts'üique jupj.

²² Jesús tjevele:

—Najas mponé Dios lal. ²³ Nun popa pyona Dios lal, 'üçj wa vele joc' niná lal: 'Jutja. Ntolo 'üsü püné mo'ó.' Jupj newa pyona ca nin mpalas jupj tjevele jinwá, nin ca nsem jupj tjevelá. T'üç' niná. ²⁴ Mpes nun jílal velé, lo moná na Dios lal, más 'üçj mponé jupj nasa nin la tjií nun mpes. Nin topóna na, t'üç' way jupj ca la mijis nujisas.

²⁵ "Dios nun jis Papay tsjun po'ó. Nun welé na jupj lal, nujola pyala ca nacj nun ts'u 'inyá p'a lal. Niná nujola tepyala na, perdonar la müjí jupj. Mpes Dios ca perdonar la numijis wa nun malala nyuca la tjüjí. ²⁶ Nun ma queel perdonar la sojí, nun jis Papay Dios ma wa ca perdonar la numijis.

*Nepénowa la tjü'üy Jesús lal tsjan pjucj si jütüta.
(Mateo 21.23-27; Lucas 20.1-8)*

²⁷ Ne'as tjil niswá Jerusalén nt'a. Tjil Dios wo nt'a. Niyom nepénowa tjiquil Jesús nt'a, yupj

nepénowa sacerdote noypan, nepénowa Moisés popel sin 'yüsa lajay, nepénowa co'müypan. ²⁸ Jesú斯 lal tjowelepj:

—¿Pjacj 'e tje'yaya 'üçj nin lejay, jipj lejay jinwá? ¿Pjacj 'i tjüjütüta nin lejay jipj? —nin la tjü'üy Jesú斯 lal.

²⁹ Jesú斯 tjevele:

—Napj ca nu la mü'üy 'ots'ipj. Pjaní way p'in nu la mü'üy. Niná nawala tjowelé na, napj ca mvelé wa nun lal pjacj ntijjütüta nin lejay. ³⁰ Juan el Bautista bautizar lis tjiji gentas. ¿Pjacj tje'yaya ne 'üçj nin la tjiji? ¿Ncu Dios p'in tjifyü'ta ca nin la mijis? ¿Ncu gente p'in jisastsja ca nin la mijis? Nawala mvelé nun. ³¹ Yuwá tjowelepj yupj tsjan cüwelem Jesú斯 lal. Tjowelepj: “Ma polel mvelecj Dios tjifyü'ta niná. Nin cüvelecj niná, Jesú斯 ca qjuis la mü'üyas tsjan mpes ma tepyonecj yupj lal. ³² Ma wa polel velecj gente p'in jisastsja nin la tjiji yupj.”

(Yupj lacj jeyaptsja la p'a wa judiopan jilal. Pjü way yupj topón Juan el Bautista tjevele Dios tjevelá.) ³³ Mpes tjowelepj Jesú斯 lal:

—Ma selecj pjacj tje'yaya Juan el Bautista 'üçj bautizar la tjiji.

Jesú斯 tjevele yupj jis lal:

—Nun ma nlal tjowelé, mpes napj ma wa ca mvelé nun jis lal nun nla tjü'üyá napj lal. Ma ca mvelé pjacj ntijjütüta napj nin lejay.

12

*Judío noypan malala la tjajay lovin Dios jomozopan jis lal, yupj Jatjam lal 'ots'ipj.
(Mateo 21.33-46; Lucas 20.9-19)*

¹ Jesús p'a parábola tjevele yupj jilal. Sin 'yüsa lis tjiji malala pajal Dios lal judiopan ma jisastsja yupj Jatjam. Tjevele: "Yom pjani uva pajal pülcj sine yupj. T'asiyú tjivyü'ü sine nt'a. Pe jul püné tyoca, ca ne'aj jay majatsjacj uvas, uva 'üsü mpalas ca. Ts'epjel jas tjijyünsa wa ne'aj, jomozopan ca ne'aj majatjum, majamacj, mpes la p'a ma mpequeñ ne'aj. Yom tecyawaja la tjiji na, jis tje'yaya mo'o jasin p'a witjacj. Yupj 'üçj la mijicj lo valas, ca ma'ayacj yupj tjevyala popé. Nin la tjiji na, campa tjemey.

² "P'a jawasa uva tjevyala na, uva juts'a'á jas tjejyama yupj mozo uva lejeri nt'a. Jas tjejyama la ta'es tjevyala popé. ³ Ne'aj tsji' lajay ma quelel ja'ayaptsja tjevyala popé. Yupj ntji'liri mozo niná, mo'o süp yupj. Jas tjajam, jas pjan tjemey. ⁴ Locopyaya uva juts'a'á jas tjejyama p'a mozo uva nt'a tsji' lajay nt'a. Yupj jay süp yupj jay pjucj, malala tjowelepj wa yupj lal. ⁵ Nin la tjajay na, uva juts'a'á jas tjejyama p'a wa mozo. Yupj tjü'ünan yupj. Yom uva juts'a'á la p'a pülcj sin tjejyama. Yupj süp nepenowá. Tjü'ünan nepenowá.

⁶ "Yom uva juts'a'á ma jas tjejyama custjay yupj jatjam. Pajal quelel la tjiji yupj. Locopyaya jas tjejyama yupj. Yom jólatsja yupj ca püné jin yola yupj jatjam, 'üsüs la mijicj yupj lal. ⁷ Nin tuluct-sja. Niyom ne'aj la 'el yuwá tjowelepj: 'Niná uva juts'a'á jatjam. Uva lejeri nt'a yupj juts'a'á ca nsem, popay tepe'e na. Mas, mü'lü'nacj ca yupj. Mpes uva lejeri nt'a cupj cuts'a'á nsem', nin tjowelepj yupj. ⁸ Mpes ntji'liri yupj. Tjü'ünan yupj. Pje'á la ts'i yupj uva sin mpe", nintsja parabolas.

9 Jesús jis la tji'yüa: “¿Ncu solejé tsjan la mijis yom niná? Ca mim uva lejeń nt'a, mü'ü'nas ca ne'aj tsji' lajay. Uva sin lejeń ca jis ma'ayas la p'a 'ücj la mijicj lo valas. **10** Dios Popel nin p'iyá vele. Napj selé nun mo'o tjowelé Dios Popel. Vele:
 ‘Niyom nepénowa quelel jajünsüptsja wosis
 pe mpes.

Pe pjaní ma jisastsja wosis la jünsüs.

Pe niná t'üç' way 'üsüstsja.

Mpes qjuis Jepa Dios jas tjiyyünsa wosis.

Jupj mwalá way tje'yonsa pe niná
 wosis si jünsa mpes.

Pe niná más 'üsüs waytsja pjü pe witjacj jilal.

Tsjomis pe niná casá tóñcatsja.

11 Cupj selecj Dios p'iyá la tjiyi niná.

Jupj pajal 'üsüs way la tjiyi.'

Dios Popel nin vele", nin tjevele Jesús.

12 Yupj salejeptsja Jesús nin tjevele parábola niná yupj sin po'ó. Mpes quelel tji'liňtsja Jesús. Ma nin la tjaxay custjay. Lacj jeyaptsja la p'a wa judiopan jis lal. Mpes tjal p'in yupj.

*Jesús pajal 'üsüs tjevele yupj enemigopan jis lal.
 (Mateo 22.15-22; Lucas 20.20-26)*

13 Yuwá tjowelepj tsjan más 'ücj ca la mü'üyacj Jesús lal, yupj ca malala jis wala cüveles. Jisastsja yupj 'ücj ca jat' mvelecj yupj po'ó. Nin mpes sin tjaxam fariseopan nepenowá, niyom la p'a jis lal, la mü'üyacj Jesús lal. Niyom la p'a nenem 'ücj jisastsja Herodes jépatsja Israel mo'ó. Romanopan mpes tsji' líjitsja Herodes. **14** Yupj tjal Jesús nt'a. Tjowelepj:

—Cupj selecj t'üç' way velen. Jipj ma nin jele ncu la p'a wa jisas jipj velen. Nin p'iýá velen pjü jilal, noypan jilal, tsjictjacj jilal wa. Sin 'yüsa lejay Dios jyü'tá t'üç' way. Nin mpes qjuisas mvelen ncu 'üçj Dios lal impuesto jaylacj lijicj jepa romano t'e'enca mpes. ¿Ncu 'üçj jaylacj lijicj? ¿Ncu 'üçj tulucj jaylacj lijicj?

¹⁵ Jesúz seletsja yupj quelel malala lajaytsja jupj lal. Jis la tji'yüya:

—¿Tsjan mpes nla 'üyá niná napj lal? Napj selé nun ma quelel jus nlayé nla tjü'üyá mpes. Nujisas napj malala mvelé. Lowa, t'emel c'a pjaní nca'a ma 'ayá la nuc.

¹⁶ T'emel c'a pjaní tucutj. Jesúz jis la tji'yüya:

—¿Pjacj wola t'emel wola po'ó já'asa? ¿Tsjan ló t'emel po'ó tapac?

Wola tjowelepj:

—Jepa romano jupj.

¹⁷ Jesúz tjevele:

—Tja'ayá jepá jupj 'üçj le moná nun lal. Tja'ayá Dios jupj 'üçj le moná nun lal.

Yupj pajal yólatsja Jesúz pajal 'üsüs tjevele mpes.

Tecya'liri ca sin müjünsüs, mpatjam niswá.

(Mateo 22.23-33; Lucas 20.27-40)

¹⁸ Niyom p'a wa tjiquil Jesúz nt'a. Saduceopan waytsja yupj. Yupj javelepj tecya'liri ma ca sin müjünsüçj, ma ca mpatjam niswá. ¹⁹ Saduceopan quelel jat' la velestsja wa Jesúz po'ó, mpes tjowelepj jupj lal:

—Püna Moisés papel tepyaca tsjan qjuisí jütüta Dios. Ninana pjaní way jupj tepyacá: yom pe'e jats'om popa tulucj, más 'üçj yom jüpülcj mwayis

ca tepe'e jats'om lal. Ca popa jana nsem tepe'e jats'om lal. Tepe'e ts'uyupj jin p'iýá ca nsem.

20 "Nin mpes cupj lya 'yüyacj. Püna niyom siéteya tapatja, pjü yupj jis sejatjampan yupj. Mwalá way tjowaya, popa tulucj tepe'e yupj. **21** Tepe'e na, yupj tsüipe tjowaya tepe'e jats'om lal. Nin p'iýá popa tulucj tepe'e yupj. Jupj tepe'e na, yupj jatjay tjowaya wa jüpülcj jats'om lal. Nin p'iýá tepyala yupj lal. Popa tulucj tepe'e. **22** Nin p'iýá jis tepyala yupj jis pülcpan pjü. Pjü tjewyayiň quepj niná lal. Pjü tecya'liň. Popa tuluctsja lovin. Pjü tecya'liň na, quepj niná tepe'e wa.

23 "¿Pjacj jats'om nsem yupj, tecya'liň sin müjünsücj na jis la püt'üs niswá? Pjü way niyom siéteya tjewyayiň yupj lal, tapatja na p'in –nin tjowelepj Jesús lal.

24 Jesús wola tjevele:

—Nun ma nusin 'yüsa Dios Popel. Ma wa solejé Dios pasal püné way, pjü 'üçj liji yupj. Nin mpes ma nusin 'yüsa niná. **25** Tecya'liň sin müjünsücj na jis la püt'üs, ma ca mwayiň yupj. Angelpan Dios pü'ü nt'a patja jinwá ca nsem yupj. Angelpan ma wyayiň.

26 "T'üç' way tecya'liň ca sin müjünsücj, mpatjam niswá. Napj selé nun mo'o tjowelé Moisés tepyacá. Tepyaca püna tepyala, yo tsjicj pwetsja na, Dios ne'aj tjá'asa mpes. Tepyaca Dios yupj lal tjevelá. Dios tjevele: 'Napj ne Dios Abraham lal, Isaac lal wa, Jacob lal wa', nin tjevele Dios. **27** Dios tecya'liň jis Dios tulucj. Patja jis Dios yupj. T'üç' way ma solejé nun —Jesús nin tjevele saduceopan jilal.

*Dios jos cupj quelel lijicj yupj.
(Mateo 22.34-40)*

28 Yom pjaní tjac', tjapjaca Jesús tjevéletsja sa-duceopan jilal. Yom niná Moisés popel sin 'yusa lajay sin popa. Jus nléyatsja 'üsüs way jis wala tjevele Jesús. Mpes yupj tjevele Jesús lal:

—Dios pülcj way qjuis tjiyü'ta. ¿Cana más 'ücj jis la jay pjü Dios tjiyü'tá popé?

29 Jesús wola tjevele:

—Napj ca mvelé cana más 'ücj Dios lal ca cupj la mijicj. Jupj tjevele: 'Nun israelpan, tjapja'aqué. Dios cupj qjuis Jepa Püné. Dios pjaní way yupj.

30 Pajal ca quelel la mijin qjuis Jepa Dios. Pajal ca tsji' la mijin yupj mpes lovin. Lovin ca jele mpalas yupj pajal 'üsüs. Ca yupj jos jin la mijin.'

31 "P'a wa 'üsüs wa Dios lal ca cupj la mijicj. Jupj tjevele: 'Ca quelel lis mijin wa ne'aj patjá. Jipj quelel la 'ejay jinwá ca quelel lis mijin yupj.' Manas Dios qjuis tjiyü'ta yupj po jos nin lijicj. Ninana lijicj más 'üsüs yupj lal pjü way lijicj lal — nin tjevele Jesús.

32 Mpes yom niná tjevele:

—'Üsüs tjevelen. T'üç' tjevelen Dios pjaní way yupj. Leñ p'a wa Dios. **33** 'Üsüs way nin, cupj 'yayacj Dios mpes. 'Üsüs way animal 'yayacj Dios mpes, sacerdote sa 'üm. Mop'in más 'ücj Dios lal pajal quelel lijicj yupj. Más 'ücj lovin ca qjuiyola mpalas yupj pajal 'üsüs. Más 'ücj pajal tsji' la mijicj yupj mpes lovin. Más 'ücj ca yupj jos jin la mijicj. Más 'ücj nin p'iýá quelel la sijicj ne'aj patjá, cupj p'iýá quelel lijicj jinwá.

34 Yom niná 'üsüs way tjevele jin jólatsja Jesús. Mpes Jesús tjevele yupj lal:

—Leři way Dios si jütüta popa nsem jipj —nin tjevele Jesús.

Nin tjevele na, yupj jus nlaytsja Jesús lovin 'üsüs jis wala tjevele. Mpes lovin ma la tjü'üy Jesús lal niswá. Lacj jeyaptsja Jesús lovin 'üsüs tjevele mpes.

Jesucristo David Jépatsja.

(Mateo 22.41-46; Lucas 20.41-44)

35 Jesús sin tji'yüsa lis tjíjitsja custjay Dios wo nt'a. Yupj jis lal tjevele:

—Dios tjevele yupj ca jas majamas Jepa Püné jis capj la p'acj judiopan. Moisés popel sin 'yüsa lajay javelepj Jepa niná David popa yupj. ¿Tsjan mpes nin javelepj yupj? **36** David p'iyá tjevele yom niná yupj Jépatsja. Dios Cjües cus tjep'ya'sa la veles niná. David nin tjevele:

'Qjuis Jepa Dios tjevele Nejepa lal:

“Nt'i'isa napj li'inyampe.

Jipj ca müjü'tün napj lal. Napj ca la mpalan
jipj enemigopan jis lal.

Napj ca la mejay jipj enemigopan tsjyam
'alá jatja jinwá.

Nin ca la mejay jipj mpes, jipj napj lal jac' na.”
David tjevele niná Dios tjevelá. **37** David tjevele niná yomen yupj Jepa wa yupj. Cupj selecj Jepa niná nin p'iyatsja Dios ca jas majamas p'iyá. ¿'Onin nacj ne David popa nacj yupj? —nin tjevele Jesús.

Pülcj way tjepjyacańtsja Jesús tjevelá. 'Ücj jisatsja tjevele mpes.

Jesús tjevele Moisés popel sin 'yüsa lajay malala yupj.

(Mateo 23.1-36; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesús sin tji'yüsa lis tjíjitsja custjay. Tjevele: "Moisés popel sin 'yüsa lajay malala yupj. Po ma nin p'iyá la müjí, yupj lajay jinwá. Yupj jisas la p'a yola noypan yupj, mpes sin quip campa sin quipe yupj. Pülüçj lyawuñ nt'a po jisas la p'a 'üsüs javelepj yupj jilal, 'üsüspan jilal javelepj jinwá. ³⁹ Judiopan 'a si mulú nt'a, sillá más 'ücj nt'a la 'osos jisas, cocoypan p'in jatja nt'a. Pülüçj 'a si mulú na jis la las, más 'üsüs nt'a quelel jatja lovin, noypan jatja nt'a. Nin lajay Moisés popel sin 'yüsa lajay. ⁴⁰ Yupj pequeñ nequem jis wa, nequem jis vayum tecya'liri. Newa jisas la p'a 'üsüs jin yola yupj. Mpés püs way javelepj Dios lal pülüçj pjyacañ nt'a. Nin lajay Moisés popel sin 'yüsa lajay, mpes Dios ca mveles más malala la tjajay yupj la p'a jilal. Más ca jis capj ntüls yupj pjü jilal", nin tjevele Jesús.

Quepj t'emel cjuwá po 'üsüs tje'yaya.
(Lucas 21.1-4)

⁴¹ Caja nepénowa játjatsja Dios wo nt'a, t'emel mo'o la 'onsos Dios mpes. Jesús ne'aj p'in 'etjele, yus tjinyuca gente pülüçj tjo'onsopj t'emel caja mo'ó. Pülüçj jatatj pülüçj tjiquil wa, t'emel pülüçj tja'ayapj yupj. ⁴² Tjinyuca wa quepj pjaní, t'emel c'a mát'eya p'in mo'o tje'yonsa yupj. Centavo pjaní jaylactsja p'in. Quepj niná voyum tepe'e yupj. Pjü cjuwatsja yupj. ⁴³ Jesús tjevele yupj discipulopan jilal jis la cuwis. Tjevele: "Quepj niná más pülüçj mo'o tje'yonsa la p'a jilal. T'üç' niná. Voyum tepe'e yupj. Pjü cjuwá yupj. ⁴⁴ La p'a pülüçj jatatj popé

tja'ayapj yupj. Quepj niná pjü cjuwá yupj. Pjü tyá'atsja mo'o tje'yonsa. Cjuwá quinam. Ma polel jaylacj liji la las quinam. Mpes t'üc' way pülcj mo'o tje'yonsa yupj la p'a jilal."

13

Malala ca mpalas Dios wo.

(Mateo 24.1-2; Lucas 21.5-6)

¹ Jesús Dios wo mpe tjemeytsja na, yupj discípulo pjaní tjevele yupj lal:

—Tjinyuca. Tsjay 'üsüs way wosis witjacj qui'á. Noypan yupj. Tsjay 'üsüs way pwen wosis jas tjüjünsüpj mpes, noypan yupj.

² Jesús tjevele:

—Napj nyuc wosis witjacj nenem. Tjunuca wa nun. Pasal 'üsüs way yupj. Pjü way niná ca malala mpalas. P'a jyawca na judiopan jis enemigopan ca ncul. Yupj ca sin mojoyecj pjü way niná wosis. Pjü pwen ca palá la ncoyecj, wa la tjajay mpes. Pjü ca na'aj la ncoyecj, mpes pe pjaní ma ca p'a casá ma'ajam nsem. Niná t'üc' way —nin tjevele Jesús yupj discipulopan jis lal.

Jesús tjevele malala ca mpalas nosis nt'a yupj quelel jac'na.

(Mateo 24.3-35, 42, 44; Lucas 21.7-24; 17.22-24; 21.25-36)

³ Yacjaya Jesús tjemey joc' 'ala'á, tucuc' Olivos ló nt'a. Jupj 'etjele ne'aj. Ne'aj p'intsja Dios wo tońca nt'a. Jupj ne'aj tjá'asa na, yupj discipulopan nepénowa tjiquil yupj nt'a yusapj. Yupj sin popa pjaní Pedro waytsja, Jacobo p'a wa, Juan p'a wa, Andrés p'a wa. Jupj lal tjowelepj:

4 —Jipj tjevelen cupj qjuilal malala ca mpalas Dios wo. ¿'Ona ca nin mpalas? ¿Tsjan ca mpalas mwalá way p'in, ca jus nlayecj leñ way malala mpalas ca Dios wo?

5 Jesús jis wala tjevele:

—In tjajama. Pülüçj ca ncul, ca la ntsawilicj gente jis lal. Ma toponé yupj javelepj. **6** Yupj pjaní pjaní ca mvelecj yupj p'iyá Cristo. Ca mvelecj Dios sin tjejyama yupj. Pülüçj ca mponecj yupj javelepj. Po ma toponé nun.

7 "Nun ca jus nlayé wa militarpan pülüçj la palan p'a nt'a. Ca jus nlayé wa quelel la palan p'a jyawca na 'ots'ipj. Po ma locj tneyá niná tepyala na. T'üç' way malala ca mpalas nosis nt'a. Custjay ma pjü tecyawaja niná malala tepyalá. **8** Ca pülüçj la mpa'nacj. Nepénowa patja nt'a la mpa'nacj ca p'a nt'a patja jis lal. Ca jis mü'ü'nacj. Jepapan ca sin majamacj jis militarpan jis la palan la p'a jepapan militar jíjal. 'Amá jus nquits'is pülüçj jun ta'á. Nepénowa patja nt'a ca pjü cjuwá nsem jis la las 'ots'ipj. Pjü niná ca nin mpalas napj quelel cuwis na. Más malala ca mpalas nosis nt'a napj cuy secj na.

9 ""In tjajama. La p'a ca nu ntji'liñ nun. Ca nu manucj jepapan nt'a, nucopj la tül. Judiopan 'a si mulú nt'a ca nu nsüpüçj. Nun ncapj coñcó, mpes ca nlüjüqué jepapan jis walap'a'á, yupj nepenowá ne'aj p'in se jütütj, yupj nepenowá jepa noypan. Nun ca mvelé yupj jíjal 'onin ne 'üçj potjaqué napj mpes. **10** Ma tjacuwis na p'in, napj lal japon ca mvelecj la p'a jíjal p'a nt'a. Ca mvelecj napj 'üsüs

la tjejay gente mpes. Pjü nosis nt'a, pülücj se jütütj nt'a ca nin la mijicj.

11 "La p'a wa ca nu ntji'liň, ca nu manucj jepapan nt'a. Nin lajay na, ma ca nujola mwalá way p'in tsjan ca mvelé nun yupj jilal. Dios Cjües ca nusin mü'üsüs la mijis tsjan más 'ücj mvelé. Nun ma ca mvelé nun nujola jin. Nun welé na, Dios Cjües jos jin ca mvelé. Mpes nun welé na, Dios Cjües p'iyá ca mveles yupj jis lal.

12 "Ne'aj patja nun jis enemigopan ca nsem neneyawá, nun ncapj cořicó mpes. Nepénowa malala ca mvelecj jis pülücpán sin po'ó, mpes jepapan ca jis mü'ü'nacj yupj jis pülücpán. Nepénowa ca malala mvelecj wa sejatjampan sin po'ó. Ca jisas wa nsem jepapan jis mü'ü'nacj yupj. Nepénowa ca ts'i mi'inacj jis papay lal, sejamay lal wa. Ca malala mvelecj yupj sin po'ó jepapan jis lal. Mpes ca jis mü'ü'nacj jis papay, sejamay 'ots'ipj. Nin ca la mijicj ncapj jacoň jis lal. **13** Pjü ma ca jisas nsem nun, nun ncapj cořicó mpes. Po ma nin nujola t'as. Nun poné napj mpes lovin, nun ca 'ücj mpatjaqué Dios lal.

14 "Ca nucú gente pasal malala la mijicj Dios wo mo'ó. Pasal malala Dios lal yupj ca nlüjüň ne'aj. Nin mpes Dios wo pajal te jinwá ca mpalas Dios lal, yupj malala la tjajay mpes. Nin mpes wa leň ca nsem ne'aj. Nin tepyala na, más 'ücj Judea mo'o patja nts'equeneň, joc' mo'o ca mal. (Niná mo'o welé na, nusin tjü'üsüs tsjan mpes napj nin velé niná.) **15** Judío pjaní jupj wo jay tořica ca nacj niná pyala na Dios wo nt'a. Más 'ücj jupj leň way ts'üequené. Ma ca wo mo'ó mim la ta'es jupj juts'a'á. **16** Jupj sine lejeň mo'o tořica ca nacj, niná pyala

na Dios wo mo'ó. Más 'ücj yupj leñ way ts'üequené. Ma ca wo nt'a mim jas quip lo ta'es. ¹⁷ Niná pyala na, pajal malala ca nsem nequem way jatja jis lal, nequem tsjictjacj jatatj jis lal 'ots'ipj. Pajal malala ca mpalas Judea mo'ó.

¹⁸ "La moná Dios lal ma nin ca mpalas jive na. Más costa way ts'üequenequé jive na. ¹⁹ Pajal malala ca la mijicj judiopan jis lal. Más malala ca la mijicj püna la tjajay lal. Niná t'ü' la tjajay na, ma ca nin p'iyá la mijicj lovin. Judiopan pajal 'aplijila ca nsem. ²⁰ Mpes nun jis Jepa Dios la tjiji ma ca ts'ac' pülcj nsem niná. Püs way malala se palá, pjü nca'lirñ. Dios ma jos pjü nca'lirñ. Jupj lis t'ya nepénowa, yupj yupj lal ca mpatjam. Yupj mpes ma tje'yaya ts'ac' pülcj ca malala mpalas.

²¹ "Nin tepyala na Judea mo'ó, nepénowa ca mvelecj Cristo tjac' quinam. Ca mvelecj: 'Tjunucú. Qui'á já'asa niná Jepa Püné Dios jas tjejyama qjuis capj la p'acj.' Nin ca mvelecj ca nacj. 'Tjunucú. No'ompe já'asa', ca mvelecj ca nacj. Nin javelepj na nun jis lal, po ma topóné yupj javelepj. ²² La tsuwilpan nepénowa ca ncul. Nepénowa ca mvelecj yupj p'iyá Cristo. Nepénowa mvelecj ca yupj p'iyá javelepj Dios mpes. La tsuwil p'in yupj. Yupj ca quelel yus ntsawilicj pjü way. Ca quelel yus ntsawilicj wa Dios lis t'ya jis lal. Nin mpes p'a casá ca la mijicj yupj, gente p'in ma polel lajay jinwá. Jisas la p'a mponecј yupj t'ü' javelepj yupj, niná 'ücj lajaj mpes. Dios lis t'ya ma ca mponecј yupj javelepj. ²³ Mpes pasal 'in tjajama. Ma nin tepyala na p'in, nin tjevelé niná ca nin mpalas.

²⁴ "Malala ca mpalas nosis nt'a. Niná t'ü'

tepyala na, lots'ac' püste ca mpalas. Mümüy püste ca mpalas wa. ²⁵ Pjulacj ca palá jis ntüncüs tsjun mpe. La p'a wa noypan tsjun po'ó ca jus nquits'is.

²⁶ "Niná tepyala na, gente ca nucucj napj cuwis mol mo'ó. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Cuwis na, püné nsem napj pajal, pjü 'ücj la cüjay. Napj nt'a pajal majawaques ca Dios mpes. ²⁷ Napj ca sin majam napj angelpan napj lal japon nt'a, pjü jis lal la cuwis. Napj lis t'ya yupj, ca napj lal mpatjam. Mpés angelpan jun ta'á ca mal nosis nt'a, tsjun po'ó 'ots'ipj. Pjü nosis mpe jis lal ncul yupj. Pajal campa patja jis lal ncul wa yupj –nin tjevele Jesús.

²⁸ —Nusin tjü'üsüs parábola niná mpes. Nujola t'as ts'oway po'ó. Lo queel cyojo na, pjwel 'u'u way yupj. Jis lo tecyojo na, nun solejé leñ way queel jive. ²⁹ Nin p'iyá, nun ca nucú malala ca mpalas nosis casá, napj tjevelé jinwá. Nun niná tjunucú na, nun ca jus nlayé leñi way ncuwis napj. ³⁰ Pjü niná napj tjevelé, pjü ca mpalas. Judiopan newa mpatjam pjü tepyala na. ³¹ Tsjun po'ó ca ncawajas, nosis ca ncawajas wa. Napj velé jin ma ncawajas ca la p'in. Pjü tjevelé pjü ca mpalas.

³² "Napj ma ca mvelé 'ona ca nin mpalas niná napj velé. Pjü ma salejepj tsjan jawas ca nsem. Ma wa salejepj angelpan tsjun po'ó. Ma wa selé napj. Napj ne Dios Jatjam. Mpapay p'in selé. ³³ Nujola t'as ca nin mpalas napj tjevelé jin. 'In tjajamá. Ma solejé tsjan jawas nin ca mpalas.

³⁴ "Napj nin p'iyá lejay yom campa jama jinwá. Mwalá way yupj vele jomozopan jilal tsjan la mijicj yupj, yupj leñ na. Vele wa jun vilicj toñca lal 'üsüs

way 'in majamas wosis. T'üç' tjevele na, jama jupj. ³⁵⁻³⁶ Más 'üçj yom jomozopan lovin 'üsüs lajay jupj tjevele jin. Yupj ma salejepj 'ona ncuwim. T'yaja na ncuwim ca nacj. Püste na ncuwim ca nacj. Castlyaj li piyú na ncuwim ca nacj. Quelel jyawca na ncuwim ca nacj. Leři way ncuwim ca nacj. Mpes más 'üçj lovin la nucucj. Napj yom niná jinwá. Nun napj nomozopan jinwá. Ma solejé 'ona ncuwis. Mpes lovin 'in tjajamá. Más 'üçj lovin ca la ma nucú. ³⁷ Niná nin velé nun mpes, nin velé wa pjü mpes. 'In tjajama. Más 'üçj lovin ca la ma nucú.

14

Nepénowa yuwá p'in tjoweleptsja 'onin la quijim cü'ü'nam Jesús.

(Mateo 26.1-5; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)

¹ Ts'ac' mat'e na judiopan fiesta ca la mijictsja. Fiesta niná “Dios Qquis Capa Nipj Tjemey” ló jupj. Pan levadura cjuwá jalá fiesta mpes. Sacerdote noypan 'a jis tjimyula Moisés popel sin 'yüsa lajay jis lal. Yuwá tjowelepj 'onin ne 'üçj ntji'lin Jesús, la p'a wa ma jus cülayecj. Quelel tji'linitsja jupj, la 'ünan. ² Tjowelepj: “Ma ntjiliquem ca jupj judiopan fiesta lajay na. Cupj niná la quijicj, yupj ts'i mi'inacj ca pajal. 'A jis mulus ca, la mpa'nacj ca cupj qjuilal,” nin tjowelepj yupj.

Quepj 'üsüs la tjiji Jesús mpes.

(Mateo 26.6-13; Juan 12.1-8)

³ Jesús Betania nt'a tjemey wa. Ne'aj Simón wo wama tjá'asa la las. (Simón malala jostsja püná. Pjoloc' mójotsja jupj.) Ne'aj tjá'asa na, quepj tjac' Jesús nt'a 'üsüs lo jay jupj mpes. Botella pajal

'üsüs justa teque'e jupj. Niná botella pe mpestsja, pe alabastro ló. Nardo botella mo'o tóñcatsja. Perfúmetsja jupj, pülucj jaylacj. Botella jay tji'yula, perfume Jesús jay pjucj po'o t'yu jupj. ⁴ Nepénowa tjunuc quepj la tjijá. Tjunuc na, ts'a tji'in. Yuwá tjowelepj:

—Malala la tjiji. Pjü way t'yu. Tjapjaja perfume. ⁵ Yom año pjaní tsji' liji jaylactsja. Más 'ücj vender la qjuijis, t'emel 'ücj así cü'ayas t'emel cjuwá mpes.

Pajal cus tjowelel quepan nin la tjiji mpes.

⁶ Jesús ma nin p'iyá jólatsja yupj jinwá. Jupj tjevele:

—Po ma cus tjowe'lé jupj. ¿Tsjan mpes nin welé jupj lal? Pasal 'üsüs la tjiji jupj napj mpes. ⁷ Cjuwá jis lal ca mpatjaqué nun lovin. Nujisas na, nun polel jis capj p'o'sá. Napj ma ca mpü'üs nun jílal lovin. ⁸ Niná polel líjitsja napj mpes, mpes nin la tjiji jupj. P'a jawas ca ma pats'. Nin mpes perfume t'yu jupj nay pjucj po'ó. 'Ücj la ntjiji yupj ca nto-quecj napj mpes. ⁹ Napj lal japon ca mal nosis jas tüpwes. Ne'aj ca mvelecj la p'a jis walap'a'á napj 'üsüs la tjejay gente mpes. Jun ta'á yupj jil nt'a, ca mvelecj wa quepj niná 'üsüs la tjiji napj mpes. Ma ca yo' mpa'is. T'üç' way —nin tjevele Jesús.

Judas tjevele 'ücj jis lal ca mim Jesús enemigopan la tjilil jupj.

(Mateo 26.14-16; Lucas 22.3-6)

¹⁰ Locopyaya Judas Iscariote tjemey sacerdote noypan nt'a. Jesús discipulopan dóceya sin pótatsja jupj. Tjevele 'ücj ca jis lal mim la tjilil Jesús. ¹¹ Yupj 'ücj jisas tepyala. Tjowelepj t'emel ca ma'ayacj jupj

nin liji na. Mpes Judas la nuctsja 'ona 'ücj jis lal la winin la tjilil Jesús.

Qjuis Jepa Jesús tjelyaja yupj discipulopan jilal, püts í secj p'in.

(*Mateo 26.17-29; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26*)

¹² Ts'ac' mwalá way tjejyawca fiesta mpes. Niná fiesta lajay na, pan levadura cjuwá jalá. Fiesta niná “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey” nin ló. Nin jawas oveja tsjicj ja'ünan jis la las fiesta mpes. Jesús discipulopan la tjü'üy yupj lal:

—¿Ca'aj jyas cupj ca nlaca 'ücj la mijicj ca nlajan fiesta mpes?

¹³ Discipulopan mát'eya sin tjejyama 'ücj la mijicj. Yupj jilal tjevele:

—Jerusalén nt'a nlawú. Ne'as tjalawú na, nun la müjüsüqué yomen jarro t'ya, 'üsü mo'o toríca. Cjüil lowa. ¹⁴ Jupj jama nt'a wama mim. Ne'aj wo lal tjowelé: ‘Yom qjuisin 'yüsa liji qjuisin tjejyama jipj nt'a. Jupj tjevele cupj ca lya mü'üyacj ca'aj já'asa yupj ca nlajas nt'a. Jupj quelel lyaja ne'aj yupj discipulopan jilal fiesta mpes, fiesta “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey” ló.’ ¹⁵ Mpes ne'aj wo 'esepj nun jis lal ca mim cuarto püné nt'a, wo casá toríca. Jupj NASA 'ücj la tjihi cuartas quinam. Pjü qjuisas ne'aj jatja cupj mpes. Ne'aj ca 'ücj la müjí cupj nlajacj mpes —Jesús nin tjevele.

¹⁶ Mpes discipulopan mát'eya nenem tjil. Pjü Jesús tjevele jin tepyala. Mpes 'ücj la tjajay jis la las fiesta mpes.

17 Püste tepyala na, Jesús tjemey cuarto niná nt'a jupj discipulopan dóceya jilal. **18** Ne'aj jájtatsja, jalatsja. Jesús tjevele:

—Nun popa pjaní malala nyuca la mijis napj lal. Quina lyaja napj lal. Jupj ca jis lal ncuwim napj enemigopan, ca yupj ma tjililiñ. T'üç' way nin ca ma palas —tjevele.

19 Mpes yupj 'aplijila jis tepyala. Pjaní pjaní la tjü'üy:

—¿Ncu napj ca nin la cüjay?

20 Jesús tjevele:

—Jupj napj discipulopan dóceya popa pjaní. Jupj pan mo'o ts'yuca wa, lyaja wa napj mplato mpe, la p'a wa jinwá. Jupj ca jis lal ncuwim ma tjililiñ.

21 Napj p'iýá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Pajal püna profetapan tapac ca nin ma palas napj. Yupj tapac jin p'iýá ca nsem. Ma pats' ca napj, yupj tapac jinwá. Mop'in pajal malala nin, jupj ca jis lal ncuwim napj enemigopan, ca ma tjililiñ. Pasal malala ca mpalas jupj, jupj malala la niji mpes. Pajal malala ca mpalas jupj, mpes más 'üçj ca nactsja jupj lovin ma pü'ütsja —nin tjevele Jesús.

22 Yupj jalatsja na, Jesús nt'ya pan pjaní. Tjevele Dios lal tjüwü'i pan tje'yaya mpes. Nin la tjiji na vitvitj la tücüeme, jis tje'yaya jupj discipulopan. Jis tje'yaya na, tjevele:

—No'oté, nlajá. Niná pansas napj mp'üy jinwá.

23 Tjalá na, jupj nt'ya wa pocillo, uva 'üsü mo'o tóncatsja. Tjevele Dios lal tjüwü'i uva 'üsü tje'yaya mpes. Pocillo jis tje'yaya jupj discipulopan. Pjü vitvitj tjimyü'üñ. **24** Jis tje'yaya na, tjevele:

—Niná uva 'üsü napj na'as jinwá. Ma pats' ca napj nun mpes, la p'a pülcj mpes wa. Napj ca 'as ma palas. Mpapay tjevele t'üç' ca perdonar lis mijis napj ntipü'i na. ²⁵ Napj lovin ma ca mü'üs uva 'üsü niswá quinam. P'a jawasa mpatjauecj Dios jyü'ta nt'a. Nin jawas tjejayawca na, niswa ca mü'üs napj. T'üç' way velé —tjevele jupj.

Jesús tjevele Pedro ca ntsüpünüs jupj se coñca Jesús.

(Mateo 26.30-35; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

²⁶ Yacjaya tjenejets'eñ Dios po'o. Lovin nin lajaytsja fiesta mpes. Tjenejets'eñ na, tjil. Joc' Olivos ló nt'a tjil. ²⁷ Jesús tjevele yupj jilal:

—Nun pjü way ca nts'equenequé malala ne palána. Nasapj mo'os. Püna profeta tepyaca ca nin mpalas. Tepyaca: 'Napj ca mü'ünan oveja jyama, mpes jupj oveja witjacj sin tjan ca mal.' ²⁸ Newa napj ca 'üsüs la mejay nun mpes. Napj ca niswa nin müjünsü la püt'üs. Niswa pü'üs na, ca mis Galilea nt'a. Napj mwalá way ca mis nun jis lal, cupj ca la müjüsüquecj ne'aj —nin tjevele Jesús yupj jis lal.

²⁹ Pedro tjevele:

—Pjü ca nts'equeneñ ca nacj. Napj lovin ma ca nin la mejay.

³⁰ Jesús tjevele:

—Yacjaya püste p'iyá jipj p'iyá ca mvelen ma nus nyuc. Castlyaj cocoy la pjaní p'in la tipiya na, jipj la con ca mvelen ma nus nyuc.

³¹ Pedro tjevele t'üç' way ma ca nin la mijis.

—Napj 'üçj wa ni pü'í jipj lal. Lovin ma ca mvelé ma jis nyuc —nin tjevele Pedro.

Nin p'iyá tjowelepj wa pjü discipulopan.

*Jesús tjevele Dios lal Getsemaní nt'a.
(Mateo 26.36-46; Lucas 22.39-46)*

³² Locopyaya yupj pje'á tjal. Sine lejen nt'a tjal, Getsemaní ló ne'aj. Jesús tjevele yupj discipulopan jilal: “Mis mvelé Mpapay Dios lal. Nínawa ma-jatjaqué velé na yupj lal.” ³³ Jupj discipulopan cónt'eya jis lal tjemey ne'aj p'in. Pedro pjaní wa, Jacobo p'a wa, Juan p'a wa. Jesús pasal jólatsja, pasal 'aplijila tepyala. ³⁴ Tjevele: “Nasa ni pü'lí jin najas, pasal 'aplijila mpes. Quive la ntjunucú. Po ma müjünaqué, ma nyucun nsem nasapj.”

³⁵ Jusapj tsjicj way p'in tjemey. Palá tipi'tje, tjevele Dios lal yupj jostsja ma ca malala la mijicj yupj. La tji'yüya ncu 'ücj ma ca nin mpalas. Tjevele: ³⁶ “Mpapay, pjü polel lejay jipj. Najas jipj la mijin ne yupj ma malala la ma jicj. Newa najas ca jipj jyas jinwá nsem. Ma napj najas jinwá t'as”, nin tjevele Jesús yupj Popay lal.

³⁷ T'üc' tjevele na, Jesús tjac' yupj discipulopan nt'a. Yus tjinyuca tjijinañ yupj. Tjevele Pedro lal: “Simón, ¿ncu tjejyan? ¿Ncu ma polel nyucuntsja hora pjaní p'in? ³⁸ Ma müjünaqué. La moná Dios lal ma ca malala la müjí, nun quelel malala lojí na. Napj selé nun quelel lojí napj najas jinwá. Mop'in pajal costa nun jis lal, nun niyom p'in”, tjevele yupj.

³⁹ Niswa Jesús jusapj tjemey. Nin p'iyá nin tjevele Dios lal. ⁴⁰ Jupj niswa tjac' yupj discipulopan cont'e tapatja nt'a. Niswa yus tjinyuca tjijinañ yupj. Pajal ja sívetsja. Jis tsyülüümü na jis

tjemyayca, mpes ma salejeptsja tsjan más 'ücj la veles jupj lal.

41 Jesúس tjemey niswá la veles Dios lal. Niswa tjac' na jupj discipulopan nt'a, jis la tji'yüya: “¿Ncu potjaqué jünaqué custjay? Nasa t'üç' tjüjünaqué. Po quina ca mpalas napj tjevelé jinwá. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Najamica pjaní jis lal ncuwim napj ne'enemigopan, ca ma tjililiñ. Malala lajay ca malala la ma jicj, yupj jisas jinwá. **42** ¡Nusin tjüjünsü! Mas quinam la müjüsüquej yupj. Nasa jac' quinam yom malala la niji. Jis lal jac' napj ne'enemigopan”, nin tjevele Jesús.

Yupj ntji'lirñ Jesúś.

(Mateo 26.47-56; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

43 Jilal véletsja na, Judas ne'aj tjac'. Jupj Jesúś apostolpan dóceya popa watsja. Püs way se cóöcatsja Jesúś. Pülüçj tjiquil jupj lal quinam. Polomay jatatsja, yo pjwel jatatj watsja mo'o la süp Jesúś. Sacerdote noypan sin tjajam jis la tjilil Jesúś. Moisés popel sin 'üsa lajay sin tjajam wa. Co'müypán sin tjajam wa. **44** Judas jis lal tjac' la tjilil Jesúś. Jupj nasa tjevéletsja ca sin 'üsa la mijis cana Jesúś. Tjevele: “Pjaní lal ca la nlapan napj. Niná Jesúś. Ntjüliqué jupj. Tjamanú jupj. 'Üsüs tjajama ne ma mim.” **45** Mpes ne'aj tjemey Judas, Jesúś nt'a p'in. Ne'as tjemey, 'üsüs tjevele jupj lal, queel la tjihi jinwá. Tjevele:

—Nejepa.

46 Niyom la p'a ntji'lirñ Jesúś, jis la man jupj jepapan nt'a.

47 Jesúś discípulo pjaní ne'aj p'in tóöcatsja. Jupj polomay syults'a. Jay tjejyo'o yom pjaní. Jupj

pjots' taná tjejyo'o yupj. Yom niná mozo waytsja sacerdote más püné mpes. ⁴⁸ Jesús tjevele pülüçj tjiquil jis lal:

—¿Tsjan mpes polomay t'o, yo pjwel t'o wa la tjilil napj? Niná lojí pwequepj la tjilil. ⁴⁹ Pjü jyawca tjo'os napj nun jíjal Dios wo nt'a. Ne'aj sin tji'yüsa la tjejay. Nun lovin ma ntjutjililiqué ne'aj. Niná tepyala ca t'üç' mpalas Dios Popel vele jin.

⁵⁰ Nin tjevele na, Jesús discipulopan pjü way ts'equeneñ. Jesús ne'aj torña tjin.

⁵¹ Tjamacjas Jesús cjüil tjemeytsja. Jupj sa capyatsja jas quip pjyapja mpes la p'in. Yupj ntji'lín wa yupj. ⁵² Yupj jas quip ntji'líntsja p'in. Mpes ts'üequené yupj, jas pjütpjüt' way tjemey.

Yupj tjaman Jesús judío noypan nt'a.

(Mateo 26.57-68; Lucas 22.54-55, 63-71; Juan 18.12-14, 19-24)

⁵³ Yupj tjaman Jesús sacerdote más püné nt'a. Sacerdote noypan pjü way 'a jis tjimyula ne'aj. Co'müypan ne'aj tyatja wa, Moisés popel sin 'yüsa lajay ne'aj tyatja wa. ⁵⁴ Pedro Jesús cjüil tjemey campapé. Ne'as tjemey wa yupj sacerdote más püné wo nt'a. Tjüwüçj mo'o wama tjemey yupj. 'Etjele militarpan nepénowa jíjal. 'Awa süísetsja.

⁵⁵ Ne'aj tyatja watsja sacerdote noypan. Ne'aj tyatja watsja judiopan jis jepapan. Yupj 'a mulú jajütütsja judiopan. Yupj pjü la tjü'üy tjunuc pjacj malala mveles Jesús po'ó. Po quelel javeleptsja 'üçj cus la tül yupj. Quelel ja'ünantsja yupj. Newa pjü tjunuc Jesús malala la tjiyi tulucj. ⁵⁶ Pülüçj tjiquil la tsuwil Jesús po'ó. Tjowelepj Jesús malala la

tiji. Newa nin ma nin p'iyá tjowelepj. Mpes jepapan ma polel cus tül Jesús yupj tjowelepj mpes. Pjaní p'in t'ya tjevele mpes, ma polel cus tül jupj. ⁵⁷ Locopyaya la p'a tiquil yupj jis walap'a'a la tsuwil Jesús po'ó. Tjowelepj:

⁵⁸ —Cupj tjepjya'aquecj Jesús malala tjevele. Tjevele: 'Gente p'in jas tjüjünsüpj Dios wo. Napj ca jas mojoy. Ts'ac' cont'e na, napj t'üç' ca jas müjünsú niswá. Gente tulucj ca jas müjünsüç' — nin tjowelepj.

⁵⁹ Newa nin ma nin p'iyá tjowelepj ninana tjowelepj.

⁶⁰ Niná tjowelepj na, sacerdote más püné tüwütuwú torica. La tji'yüya Jesús lal:

—¿Ncu ma ca qjuis lal mvelen ncu t'üç' way nin tjevelen? Yupj javelepj malala tjevelen jipj.

⁶¹ Jesús ma wola tjevele. Lyájasa tóicatsja. Sacerdote más püné la tji'yüya niswá:

—¿Ncu jipj niná Yomen Dios tjevele ca jas mamas qjuis capj la p'acj? ¿Ncu Dios Jatjam jipj? Dios pasal 'üsüs way jupj.

⁶² Jesús wola tjevele:

—Nin napj. Nun ca nucú napj t'üç' way velé. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. P'a jyawca na ca nus nucú napj ca mo'os Dios li'inyampe. Ne'aj ca mo'os, ncupj 'a mulú ca müjü'tüçj. Dios pajal jas tjiyocj pjü jilal. Nun ca nucú napj ncuwis nosis nt'a mol mpes —nin tjevele Jesús.

⁶³ Jupj nin tjevele na, sacerdote más püné la tütüeme jupj jas quip. Judiopan nin lajay p'a wa malala vele na Dios po'ó. Tjevele:

—¡Ma qjuisas la p'a mvelecj Jesús malala nyuca la tjiji! ¡Nasa t'üc! ⁶⁴ Nun tjapja'aqué pajal malala tjevele Jesús. ¿Ncu pajal malala la tjiji Jesús?

Pjü way tjowelepj malala la tjiji. Tjowelepj más 'üçj mü'ü'nacj jupj.

⁶⁵ Nin tjowelepj na, nepénowa cus tuputs' Jesús wola po'ó. Pülül mpes tsupapj Jesús jun. Yupj jis mas sa lototsja, jüp'üy po'o tül jupj. Tjowelepj:

—Qjuis wala mvelen, ¿pjacj wyala po'ó tyüla? ¡Dios ca jin mü'üsüs la mijis!

Malala tjowelepj, mpes la tjüpjüts'ün jupj lal. Sacerdote militarpan Jesús lal tijil, mo'o la süp.

Pedro tjevele ma cus tecyóñcatsja Jesús.

(Mateo 26.69-75; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18, 25-29)

⁶⁶ Pedro já'asatsja custjay wosis t'asiyú tjüwücj mo'ó. Ne'aj tjá'asa na, tsjüçjüim ne'aj tjac' wa. Sacerdote más püné jomózotsja jupj. ⁶⁷ Pedro 'awa süísetsja custjay. Tsjüçjüim niná jus tjinyuca jupj, püs way jus tjinyúcatsja. Tjevele:

—Jipj cus tecyoñtsja wa Jesús, Jesús Nazaret mpe 'esepj.

⁶⁸ Pedro tsyüpünü.

—Nin tulucj —tjevele—. Ma nin 'yüsa tsjan mpes nin velen jipj.

Tjemey tjüwücj jun vilicj nt'a. Castlyaj cocoy la tipiya quinam. ⁶⁹ Ne'aj toñca na, tsjüçjüim jus tjinyuca ne'aj. Tjevele yupj jilal ne'aj:

—Niná Jesús discipulopan popa.

⁷⁰ Pedro niswa tsyüpünü.

Yacjaya ne'aj p'in lejeñ tjowelepj:

—T'üc' way jipj jupj discipulopan popa. Galilea mpe 'esepj wa jipj.

⁷¹ Pedro tjevele:

—Dios 'ücj ca ncapj ntülüs napj li tsuwil. Yom niná ma si nuc. T'üc' way velé napj.

⁷² Nin tjevele na castlyaj cocoy la tipiya niswá, lama quinam. Mpes Pedro jola tepyala Jesús tjevelá: “Jipj p'iýá ca mvelen ma nus nyuc. Castlyaj cocoy la pjaní p'in la tipiya na, la con ca mvelen ma nus nyuc.” Mpes Pedro pasal la tipiya, pajal 'aplijílatsja jupj.

15

Tjaman Jesús Pilato nt'a.

(Mateo 27.1-2, 11-31; Lucas 23.1-5, 13-25; Juan 18.28-19.16)

¹ Yaya pajal püstapj pjü way judiopan jis jepapan 'a jis tjimyula, yupj nepenowá sacerdote noypan, nepenowá co'müypan, nepenowá Moisés popel sin 'yüsa lajay, nepenowá p'a wa jepapan judiopan sin popé. Tjüjütütj tsjan ca la mijicj Jesús lal. Jupj mos tsupapj. Tjaman jupj Pilato nt'a. Pilato jepa püné auxiliar waytsja jupj. Románotsja jupj, judío tulucj.

² Pilato la tji'yüya Jesús lal:

—¿Ncu judiopan jis jepa püné jipj?

Jesús wola tjevele:

—Nin napj.

³ Sacerdote noypan tjat' tjowelepj Jesús po'ó jepa romano wolap'a'á. Tjowelepj la pülcj malala la tjiyi jupj. ⁴ Mpes Pilato la tji'yüya Jesús lal:

—¿Ncu ma quelel qjuis wala velen ncu t'üç' malala la tjejay, yupj javelepj jinwá? Javelepj jipj la pülüçj malala la tjejay.

⁵ Jesúس newa ma lal tjevele jupj. Pilato pasal nin jólatsja tsjan mpes Jesús ma tjevele.

⁶ Pilato janmacj jas tjejjama yom pjaní cawilta mpe fiesta niná tepyala na. Judiopan janmacj la t'apj pjacj pje'á nyacas cawilta mpe. ⁷ Cawilta mo'o já'asatsja yom malala la tjijá, Barrabás lotsja jupj. Jupj jepa püné lal la tapalan sin popa watsja. La tapalan na, jis tjü'ünan la p'a. Nin mpes játjatsja quinam cawilta mo'o. ⁸ Judiopan Pilato wo nt'a 'a jis tjimyula, tjal quinam Pilato nt'a, tjowelepj:

—Janmacj se jam yom pjaní cawilta mpe fiesta tepyala na. Qjuisas nin lejay quinam.

⁹ Pilato jis la tji'yüya:

—¿Ncu jisas se jam judiopan jis jepa?

¹⁰ Pilato seletsja sacerdote noypan tjejjamañtsja Jesúś lal. Seletsja nin mpes tucuman jupj. Jisastsja Pilato ca cus ntüls. ¹¹ Sacerdote noypan nasa tjowelepj 'a jis tjimyula jis lal. Tjowelepj pajal malala Jesúś. Más 'üçj la mon ca jas majamas Barrabás, tjowelepj. Mpés nin la tjomon.

¹² Pilato tjevele:

—¿Tsjan jyas napj lejay yom niná lal? Nun welé jupj p'iyá judiopan jis jepa püné.

¹³ Yümüçj tjowelepj:

—¡Cruz po'o tjevyala, mpa'is jupj!

¹⁴ Pilato jis la tji'yüya:

—¿Tsjan mpes? Ma malala la tjiji.

Más yümüçj tjowelepj:

—¡Cruz po'o tjevyala, mpa'is yupj!

¹⁵ Pilato jostsja yupj ma ca ts'i mi'inacj. Mpes jas tjejyama Barrabás cawilta mpe. Tjiyyü'ta yupj militarpan jilal mo'o nsüpüçj Jesús. Tjiyyü'ta cruz po'o mvalacj, la 'ünan.

Yupj cruz po'o tjovalapj Jesús, tepe'e yupj.

(Mateo 27.32-56; Lucas 23.26-49; Juan 19.17-30)

¹⁶ Niná tjiyyü'ta na, militarpan tjaman Jesús Pilato wo nt'a. Wama tjal. Pilato wo Pretorio lotsja. Pünetsja pajal. Tjowelepj jis la cuwis wa la p'a wa militarpan Pilato wo nt'a tsji' la tjajaytsja. ¹⁷ Jas tjüwü'ün Jesús militar jas quip je mpes. Nin la tjajay la pjüts'ün yupj mpes. Pülül je jepa jas quip jin jústatsja. Yo pjwel jam jus tjlujupj jay pjucj po'o la 'onsos. Jesús jay tjo'onsopj, corona jay tjá'asatsja jinwá. ¹⁸ Tjowelepj:

—¡Quisas 'ücj jyas mpü'üm! ¡Jipj jepa püné jidiopan jilal!

Pajal la tjüpjüts'ün yupj mpes.

¹⁹ La pülüçj Jesús jay süptsja tjacjaj mpes. La pülüçj cus tuputs' Jesús wola po'ó. Yupj jis tic' mpes tjiyyünsünüň. Nin lajay jepapan jilal, mop'in ma topón jépatsja yupj. ²⁰ T'üç' la tjüpjüts'ün na, jas tjü'ipj pülül je. Jas tüküipap yupj jas quip mpes. Pje'á tjaman yupj la valas yupj cruz po'ó.

²¹ Jümüçj nt'a jiltsja na, yom pjaní ntji'lin yupj. Jupj NASA way jactsja Jerusalén nt'a yupj tüpü'ü mpe. Jis wa pjaní pjaní lejer mpe tjac' yupj. Simón lotsja yupj. Cirene mpe 'eseptsja. Jupj ne Alejandro popay, Rufo popay wa yupj. Militarpan tjüjütütj Simón ntjamas cruzus.

²² Nin la tjajay na, tjaman Jesús Gólgota nt'a. "Gólgota" mpes 'ucj la veles "Jay Pjucj Cjüele" cupj qjuis tin. ²³ Uva 'üsü tja'ayapj Jesús lo müs. Uva 'üsü mirra la süpjütsja, pajal nepé vyaja lo ts'uc. Jesús jus nleya leméliyu la süpjütsja, ne ma tjümü'ü. ²⁴ Cruz po'o tjovalapj jupj. Militarpan jisastsja Jesús jas quip. Mpes tjepjelañ tjunuc pjacj nta'es jupj jas quip.

²⁵ Las nueve na, püstapj, cruz po'o tjovalapj jupj.

²⁶ Nasa tapac tsjan mpes cus tül Jesús. Tapac:

NINÁ JEPA JUDIOPAN JILAL.

²⁷ Yupj tjovalapj wa pequepan mát'eya p'a wa cruzus po'ó. Pjaní way tjovalapj Jesús li'inyampe. La p'a wa tjovalapj Jesús nancupwepe. ²⁸ Dios Popel tjevele niná ca nin mpalas. Tjevele: "Yupj yólatsja jupj malálatsja, malala lajay jinwá". Nin tepyala quinam. ²⁹ Judiopan nepénowa cruz torńca jin tjal. Malala tjowelepj Jesús po'ó. Yupj sey pjucj la süpjütsja jupj mpes. Ma topon 'üsütsja jupj. Jupj lal tjowelepj:

—Jipj tjevelen ca jas mojoyen Dios wo. Ts'ac' cont'e na ca jas müjünsün niswá, nin tjevelen.

³⁰ Mpes, ipalá was cruz mpe! ¡Cyapj tjep'ya'sa jipj p'iýá!

³¹ Sacerdote noypan yuwá tjowelepj. La tjüpüts'ün wa Jesús po'ó. Nin p'iýá la tjajay wa Moisés popel sin 'yüsa lajay. Tjowelepj:

—Jis capj tjep'ya'sa la p'a wa. Ma polel cus la p'acj jupj p'iýá. ³² Jupj vele jupj p'iýá niná Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas qjuis capj la p'acj. Jupj vele Jepa jupj israelpan jilal. Qjuisas palá ncuwim

cruz mpe, ca nucucj ncupj. Jupj nin la qjuijis, cupj cüponecj catsja jupj mpes –nin tjowelepj.

Pequepan cruz po'o lejeritsja pasal malala tjowelepj wa Jesús lal.

³³ Lots'ac' culupwen nt'a tjá'asa na, püste tepyala pjü nosis nt'a. Hora cont'e mpes püstetsja. ³⁴ Las tres na Jesús yumüçj tjevele:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? (Cupj qjuis tin mpes velecj: “Napj Ndios, napj Ndios, ¿tsjan mpes 'os tjay jipj?”)

³⁵ La p'a wa ne'aj p'in tjelejeritsja. Tjepjyacañ na jupj tjevelá, ma sin tji'yüsa jupj tjevelá. Nepénowa yupj sin popa tjowelepj:

—Tjapja'aqué. Jupj jos Elías ncuwim cus la p'acj jupj.

³⁶ Yom pjaní ts'üequené, esponja teque'e. Mo'o ts'yuca uva 'üsü 'ona mpes. Esponja yo jay tsyu'pa, viyá tecyacaná Jesús lo müs. Tjevele:

—Ücj quinam. Ma ca p'a la müjí. Ca nucucj ncu Elías jac' palá nt'anques jupj cruz mpe.

³⁷ Jesús yumüçj tjevele, tepe'e jupj. ³⁸ Pülül p'omp'om jálatsja Dios wo mo'ó, pülül niná wo t'em pjaní jinwatsja. Jesús tepe'e na, nayapé palavin la tücüeme. Jas tüpwes la tücüeme jupj. ³⁹ Jepa militar tóncatsja Jesús wolap'a'a. Jupj tjapjaca wa Jesús yumüçj tjevele na. Tjinyuca 'oyn nyuca tepe'e jupj. Mpes tjevele:

—T'üç' way yom niná Dios Jatjam waytsja.

⁴⁰ Nequem nepénowa campa way 'in lejeritsja, tjunuc tepyalá. Pjaní wa María lotsja, Magdalá mpe 'eseptsja. P'a wa María ló watsja. Jupj Jacobo jamaytsja, José jamay watsja. Jacobo niná “Jacobó

pjyapja" tjowelepj yupj. Quepj p'a wa ne'aj Salomé lotsja. ⁴¹ Nequem nenem cus tocořtsja Jesús Galilea po'o tjuwine na. Yupj tjojon yupj mpes, 'üçj la tjajay wa yupj tüpü'ü nt'a. Nequem la p'a wa pülükj lejeňtsja wa ne'aj. Nasa tjiquil wa Jesús lal Jerusalén nt'a.

*Pe jul mo'ó, neven nt'a, tüpüntüpj Jesús.
(Mateo 27.57-61; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)*

⁴² Nin jawas pjü 'üçj la tjajay ya mpes, ya ma ca tsji' la mijicj. Sábado nsem yayá. T'awaná tepyala quinam, ⁴³ mpes José tjac' quinam. Arimatea mpe 'eseptsja yupj. Jupj judiopan jis jepapan popa watsja. Püné waytsja yupj jis lal. Jostsja wa Dios leň way müjü'tüs ca nosis nt'a. Ma lecj tneyatsja Pilato lal. Mpes tjemey Pilato nt'a, la tjemyona Jesús jüp'üy la toc. ⁴⁴ Pilato ma seletsja pasal leň way tepe'e Jesús. Mpes tjiyü'ta la cuwis jepa militar. La tji'yüya ncu nasa tepe'e yupj. ⁴⁵ Jepa militar tjevele nasa tepe'e. Mpes Pilato tjevele José 'üçj la ta'es Jesús jüp'üy.

⁴⁶ Mpes José pülül pje jaylacj la tiji. Palá t'e'enca Jesús jüp'üy, jas tjivyü'ünü. Tipyünta Jesús jüp'üy pe jul mo'ó, neven nt'a, tepe'e 'üçj la püntüs nt'a. Püna p'in tjiyü'ta la toc jomwen jul, tepe'e tulucj p'in. Nin lajaytsja judiopan. Jesús jüp'üy ne'aj tipyünta na, pe pones jas tentené, jun t'yo'na jomwen jul. ⁴⁷ Nequem mát'eya tjunuc ca'aj tipyünta Jesús jüp'üy. Pjaní wa María, Magdalá mpe 'esepj. La p'a wa María ló watsja, José jamay.

16

Jesús jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá.

(Mateo 28.1-10; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)

¹ Sábado tecyawaja na, nequem cónt'eya pjü 'ücj la tjajay. Lo pajal 'üsüs way cjumsu jaylacj la tjajay. Quelel sa cjololtsja Jesús jüp'üy 'üsüs la cjumsus. Pjaní wa María, Magdalá mpe 'eseptsja. La p'a wa María ló watsja, yupj Jacobo jamay. La p'a wa Salomé ló waytsja. ² Domingo na tjal Jesús jüp'üy pü'ütsja nt'a. Pajal püstaptsja, tjejyawca na p'in tjal. ³ Yuwá jis la tjü'üy: "Jomwen jul nt'a, ¿pjacj ca jas ntentenes pe pones, 'ücj wama leque?"

⁴ Ne'as tjal na, tjunuc jun vilicj jun cjol quinam. Pe pajal pünetsja nasa t'üç' jas tentené tepyala. ⁵ Pe jul wama tjal na, jus tjunuc tjamacjas. Yupj jas quip pje waytsja, cámpatsja. Tjá'asa yupj li'inyampe. Pasal lacj tneyaptsja yupj. ⁶ Tjamacjas tjevele:

—Po ma locj tneyá. Napj selé nun lo palá Jesús jüp'üy, yupj ne Nazaret mpe 'eseptsja. Nasa tjovalapj yupj cruz po'ó, tepe'e. Jas tjijyünsa, nyucunú tepyala niswá! Yupj leñ qui'á. Tjunucú yupj tüpü'ü nt'a. Leñ. ⁷ Lowa Pedro nt'a, yupj discipulopan la p'a wa nt'a wa. Jilal mvelé: 'Jesús mwalá way jama nun jilal Galilea nt'a. Ne'aj ca jus nucú. Niná nun jilal tjevele yupj nawaja'a.'

⁸ Mpes nequem nenem leñ way tjal pe jul mpe. Pasal ticyüçüyüñ, lacj tneyaptsja mpes. Tjal na, ma tjowelepj la p'a jilal lacj tneyaptsja mpes.

Jesús lay tepyala María lal.

(Juan 20.11-18)

⁹ Domingo na Jesús jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá. Mwalá way lay tepyala María Magdalena lal. Püna

lapanenpan siéteya tapatja yupj jos mo'ó. Jesús pje'á lis ts'iya yupj, mpes tji'yü'sa yupj. Nin tepyala püná. ¹⁰ Quina María tjemey Jesús discipulopan nt'a. Yupj 'apliila way tjátjatsja, la tupuyuptsja. María tjevele yupj jilal Jesús lay tepyala yupj nt'a. ¹¹ Tjevele Jesús nyucunú niswá, nasa jus tjinyuca, tjevele. Yupj ma topon.

*Jesús discipulopan mát'eya jilal lay tepyala.
(Lucas 24.13-35)*

¹² Yacjaya Jesús discipulopan mát'eya jilal lay tepyala wa. Yupj tjelyawuňtsja jis wa pjaní pjaní lejerí nt'a. P'a casá jústatsja yupj, yupj jus tjunuc na. ¹³ Discipulopan nenem tjin la p'a discipulopan nt'a. Tjowelepj yupj jilal Jesús lay jis tepyala. Ma wa topon yupj tjowelepj.

Jesús tjevele yupj discipulopan jilal yupj ca mal pjü nosis nt'a yupj mpes.

(Mateo 28.16-20; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23)

¹⁴ Yacjaya Jesús lay jis tepyala yupj apostolpan once jilal. Yupj 'a mulú jalatsja yupj lay jis tepyala na. La p'a wa nasa tjowelepj yupj jilal yupj jus tjunuc Jesús. Nasa jas tjiyünsa, nyucunú niswá, tjowelepj. Newa ma topon. Mpes Jesús yupj jilal tjevele malálatsja ma nin topon yupj tjowelepj. Tjevele malálatsja ma wa quelel japontsja.

¹⁵ Tjevele yupj jilal: "Lowa nun pjü nosis casá. Tjowelé pjü jis walap'a'á Dios pajal 'üsüs la tjihi gente mpes. ¹⁶ Pülücj ca mponecj napj lal nun welé mpes. Napj lal japon ca bautizar jis mpalas. Nin lajay 'üsüs ca mpatjam Dios lal. Ma japon, Dios ca jis capj ntülüs malala lajay mpes. ¹⁷ Napj lal japon ca 'üsüs la mijicj, gente p'in ma polel lajay jinwá.

Mpes la p'a ca jus nlayecj Dios jis capj cyoñca. Ca 'üçj pje'á la nts'iyacj lapanenpan. Nin ca 'üçj la mijicj napj nlá ca mvelecj mpes. Ca polel mvelecj la p'a jis tin, yupj p'iyá ma sin 'yüsa la veles. ¹⁸ Ca polel nt'anquecj lotsjim. Veneno myü'üñ na, ma nca'lirñ ca. Yupj po la mo'ot'ecj ca malala jisas sey pjucj, ca jis mü'ü'süs yupj. Niná pjü lajay mpes la p'a ca jus nlayecj Dios jis capj cyoñca."

Dios tjemyana Jesús jupj pü'ü nt'a.

(Lucas 24.50-53)

¹⁹ Qjuis Jepa Jesús t'üç' jilal tjevele na, Dios jas tjemyana jupj tsjun po'ó. 'Etjele jupj Dios li'inyampe. ²⁰ Jupj discipulopan tjal jun ta'á, la p'a jis walap'a a tjowelepj Jesús 'üsüs la tjiji. Qjuis Jepa Jesús jis capj tjep'ya'sa. Mpes 'üsüs la tjajay, gente p'in ma polel lajay jinwá. Mpes la p'a jus nlay t'üç' way tjowelepj yupj Dios tjevelá.

Dios Tjevele Jupj 'Üsüs La Qjuisiji Jesucristo Mpes New Testament in Tol (HO:jic:Tol)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tol

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tol [jic], Honduras

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tol

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

862f7b53-73e6-5bbc-ac1d-63d3b228d0fb